

Uparivanje po sličnosti u osobinama ličnosti i njegov odnos sa zadovoljstvom vezom

Levak, Roberto

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:101746>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Roberto Levak

**Uparivanje po sličnosti u osobinama ličnosti i njegov odnos
sa zadovoljstvom vezom**

(diplomski rad)

Rijeka, 2018.

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet u Rijeci
Diplomski studij psihologije

Roberto Levak

**Uparivanje po sličnosti u osobinama ličnosti i njegov odnos
sa zadovoljstvom vezom**

(diplomski rad)

Mentorica: dr.sc. Nada Krapić, izv. prof.

Rijeka, 2018.

IZJAVA

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad izradio samostalno, znanjem stečenim na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Rijeci, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentorice dr.sc. Nade Krapić, izv. prof.

Rijeka, lipanj, 2018.

ZAHVALE

Ovom prilikom zahvaljujem mentorici dr.sc. Nadi Krapić na suradnji, uloženom vremenu i pomoći pri izradi ovog rada, na savjetima i prijedlozima te na podršci tijekom provedbe istraživanja i pisanja ovog rada. Zahvaljujem i profesorima dr.sc. Igoru Kardumu i dr.sc. Asmiru Gračaninu na uloženom vremenu i savjetima koji su ovaj rad učinili boljim.

SAŽETAK

Prema dosadašnjim istraživanjima, sličnost partnera u različitim karakteristikama važna je za njihovo uparivanje. Sličnost partnera u određenim osobinama utječe i na zadovoljstvo vezom. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoji li asortativno uparivanje među partnerima prema dimenzijama ličnosti petofaktorskog modela, ispitati načine asortativnog uparivanja te efekte sličnosti u dimenzijama ličnosti partnera na zadovoljstvo vezom. Istraživanje je provedeno na 215 parova u dobi od 19 do 65 godina koji su najmanje godinu dana u vezi. U istraživanju je korišten Petofaktorski upitnik ličnosti i tri mjere zadovoljstva vezom (Skala bračne stabilnosti, Indeks zadovoljstva partnerom, Upitnik percipirane kvalitete braka) koje su objedinjene u jednu standardiziranu mjeru Ukupnog zadovoljstva vezom. Rezultati istraživanja potvrđuju asortativno uparivanje prema osobinama ekstraverzije i otvorenosti. Također, potvrđuju inicijalno uparivanje koje govori o sličnosti partnera u navedenim osobinama od početka veze, nasuprot konvergenciji. Partneri se više uparuju putem aktivnog uparivanja (tj. traže partnere koji su im slični prema određenim osobinama), nego socijalnom homogamijom (tj. uparivanje prema socijalnoj pozadini). Sličnost tj. (ne)usklađenost u osobinama ličnosti ima efekte i na muškarce i žene. Muškarci su zadovoljniji u vezi kada i muškarac i žena u paru imaju izraženiju i usklađeniju ekstraverziju. Također, muškarci su zadovoljniji vezom i u slučaju kad su otvoreniji od žena. Žene su zadovoljnije vezom kada i muškarac i žena u paru imaju izraženiju i usklađeniju otvorenost.

Ključne riječi: asortativno uparivanje, osobine ličnosti, zadovoljstvo vezom

ABSTRACT

Assortative mating in personality traits and its relation with relationship satisfaction

According to previous research, similarity of partners in a variety of characteristics is important for their mating. The similarity of the partners in certain traits also affects relationship satisfaction. The purpose of this study was to examine assortative mating in personality traits of the Big Five model, examine the mechanisms of assortative mating and effects of similarity in personality traits on relationship satisfaction. The study was conducted on 215 couples, aged between 19 and 65, who were at least one year in a relationship. In this study, participants completed the Big Five Inventory (BFI), and three measures of relationship satisfaction (Marriage Stability Scale, Partner's Satisfaction Index and Percieved Relationship Quality Components) which are merged into one standardized measure named Total Relationship Satisfaction. The results of this study confirmed assortative mating in extraversion and openness. Results also confirmed the initial assortment (partners are similar at the beginning of the relationship), as opposed to convergence. Partners actively seek for partners with similar traits (active assortment) and don't make choice by similar social background (social homogamy). Similarity in personality traits affects men's and women's relationship satisfaction. Men are more satisfied when both men and women in a couple have more pronounced and similar extraversion. Also, men are more satisfied with the relationship when they have a higher openness than women. Women are more satisfied with the relationship when men and women in a couple have more pronounced and similar openness.

Key words: assortative mating, personality traits, relationship satisfaction

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Asortativno uparivanje.....	2
1.1.1. Inicijalno uparivanje nasuprot konvergenciji.....	3
1.1.2. Aktivno uparivanje nasuprot socijalnoj homogamiji.....	3
1.1.3. Sličnosti romantičnih/bračnih partnera u različitim generacijama	5
1.1.4. Ispitivanje asortativnog uparivanja.....	6
1.1.5. Nedostaci i ograničenja istraživanja asortativnog uparivanja	6
1.2. Kvaliteta i zadovoljstvo vezom.....	7
1.2.1. Bračna / partnerska stabilnost.....	9
1.3. Osobine ličnosti	10
1.3.1. Osobine ličnosti i zadovoljstvo vezom	10
1.4. Sličnost partnera u osobinama ličnosti	13
1.4.1. Sličnost partnera u osobinama ličnosti i zadovoljstvo vezom	13
2. PROBLEMI RADA I HIPOTEZE	17
2.1 Problemi rada	17
2.2. Hipoteze	17
3. METODA	18
3.1. Ispitanici.....	18
3.2. Mjerni instrumenti	18
3.3 Postupak istraživanja	21
4. REZULTATI	22
4.1. Sličnost partnera u osobinama ličnosti	23
4.2. Efekti sličnosti u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom	25
5. RASPRAVA	33
5.1. Sličnost partnera u osobinama ličnosti	33
5.2. Efekti sličnosti u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom	35
5.3. Doprinosi istraživanja	37
5.4. Ograničenja i prijedlozi za buduća istraživanja	37
6. ZAKLJUČAK	38
7. LITERATURA	39

1. UVOD

Spolna selekcija oblik je prirodnog odabira u kojem pripadnici jednog spola biraju pripadnike suprotnog spola (interseksualna selekcija) ovisno o adaptivnim, neadaptivnim ili neutralnim osobinama određene vrste kako bi se s njima mogli razmnožavati (Mayr, 1970). Spolna selekcija uključuje i natjecanje s ostalim pripadnicima istog spola za poželjne pripadnike suprotnog spola (intraseksualna selekcija) (Mayr, 1970). Ovaj pojam uveo je Charles Darwin još u drugoj polovici 19. stoljeća u djelu "Postanak vrsta putem prirodnog odabira". Rezultat spolne selekcije može biti bolji reproduktivni uspjeh određenih pojedinaca, u usporedbi s drugim pripadnicima istog spola ili iste populacije, zbog toga što posjeduju poželjne (adaptivne) osobine ili su skloni birati partnere s poželjnim osobinama s kojima mogu imati potomke.

Muškarci kod žena češće traže karakteristike koje su vezane uz mladenački i privlačan izgled, dok žene češće traže karakteristike muškaraca koje upućuju na dobre roditeljske sposobnosti i mogućnosti uzdržavanja i odgajanja djece (Buss, 1989; Gangestad i Simpson, 2000). Proces spolne selekcije u konačnici dovodi do uparivanja pripadnika suprotnog spola u svrhu njihove reprodukcije.

Uparivanje može biti slučajno (eng. *random mating*) i neslučajno (eng. *non-random mating*). Slučajno uparivanje uključuje odabir partnera samo prema njegovoj individualnoj sposobnosti prilagodbe na okolinu, bez obzira na njegovo porijeklo ili stupanj sličnosti fenotipa. Uparivanje se ipak najčešće temelji na poznavanju partnera i stupnju sličnosti fenotipa. Takvo uparivanje zovemo neslučajnim i možemo ga podijeliti u dvije kategorije: uparivanje bliskih srodnika u širokom smislu (eng. *inbreeding*) i asortativno uparivanje (Fernandes i Rosa, 2001).

Inbreeding u širokom smislu može biti uparivanje između pojedinaca koji su u nekoj vrsti srodstva češće ili rjeđe nego što bi to bilo slučajno. Ako se to događa češće onda to zovemo *inbreeding* u užem smislu ili incest. Uparivanje između srodnika koje je rjeđe od slučajnosti zove se *outbreeding*. Uparivanje pojedinaca na temelju sličnosti u fenotipskim osobinama zovemo asortativno uparivanje (Fernandes i Rosa, 2001), a najnovija istraživanja spominju i asortativno uparivanje na temelju genetskih obilježja (Luo, 2017).

Tema ovog rada jest provjeriti postoji li značajno asortativno uparivanje po sličnosti u osobinama ličnosti i, ako postoji, na koji način se to događa. Također, nastoji se provjeriti kakav je odnos između sličnosti u osobinama ličnosti uparenih muškaraca i žena i njihovog zadovoljstva vezom/brakom.

1.1. Asortativno uparivanje

Asortativno uparivanje ili uparivanje po sličnosti možemo definirati kao „neslučajno“ uparivanje pojedinaca na temelju njihove sličnosti, u jednoj ili više karakteristika, u većoj mjeri nego što bi se očekivalo slučajnim uparivanjem (Buss, 1984). U istraživanjima asortativnog uparivanja obično se ispituje stupanj sličnosti između partnera (tj. *pozitivno uparivanje*) nasuprot komplementarnosti karakteristika između partnera (tj. *negativno uparivanje*). Sličnost uparenih muškaraca i žena označava pozitivna korelacija rezultata na mjerenoj osobini, a komplementarnost se očituje kroz negativnu korelaciju (Watson i sur., 2004).

Mnogi istraživači pronašli su značajnu sličnost između romantičnih partnera na brojnim dimenzijama, uključujući fizičke i psihološke osobine i sposobnosti te sociodemografske karakteristike (Bouchard i McGue, 2003; Buss, 1984; Gonzaga i sur., 2010; Humbad i sur., 2010; Kardum i sur., 2016; Schwartz, 2013). Pronađen je značajan efekt pozitivnog uparivanja prema sličnosti u kronološkoj dobi (Feng i Baker, 1994; Watson i sur., 2004; Verbakel i Kalmijin, 2014), političkim i religijskim stavovima, edukaciji, inteligenciji, vrijednostima i osobinama ličnosti (Feng i Baker, 1994; Watson i sur. 2004; Schwartz, 2013). Od svih karakteristika kod pozitivnog uparivanja najznačajnijom se pokazala dob (Verbakel i Kalmijin, 2014). Postoji visoka pozitivna korelacija između partnera kada je riječ o kronološkoj starosti. Ona iznosi od .86 do .96 (Buss, 1984; Feng i Baker, 1994). Ljudi često sklapaju prijateljstva sa svojim vršnjacima radi sličnosti u interesima i fazama intelektualnog sazrijevanja. U obrazovnom sustavu skupine se formiraju prema kronološkoj dobi (npr. razred u školi) što također utječe i na prisutnost vršnjaka u bližoj okolini. Stoga možemo reći kako ljudi tijekom svog obrazovanja i odrastanja imaju više prilika upoznati nekoga tko im je sličan u kronološkoj dobi. Prema Luo i Klohn (2005) značajnom se pokazala sličnost u stavovima i vrijednostima. Povezanost partnera u

stavovima kreće se od .35 do .70, dok za vrijednosti iznosi od .10 do .40 (Feng i Baker, 1994; Watson i sur., 2004).

1.1.1. Inicijalno uparivanje nasuprot konvergenciji

Posebno pitanje u navedenim istraživanjima asortativnog uparivanja tj. uparivanja po sličnosti jest postojanje *inicijalnog uparivanja* (tj. uparivanje parova koji su na početku odnosa slični u određenim karakteristikama) nasuprot *konvergenciji* (tj. uparivanje parova koji su postali ili postaju slični u određenim karakteristikama tijekom vremena).

Prema Gonzaga i sur. (2010) ako je za sličnost partnera zaslužno inicijalno uparivanje (tj. partneri su slični već na početku veze) tada se može zaključiti kako se korijeni kvalitetne veze postavljaju prije nego se partneri upoznaju. Također, ako je za sličnost partnera zaslužna konvergencija, tada je upitna uloga stupnja sličnosti u trenutku kada partneri tek stupaju u vezu.

Istraživanja poput Feng i Baker (1994) te Watson i sur. (2004) više potvrđuju inicijalno uparivanje za većinu osobina ličnosti. Duljina veze nije značajan moderator stupnja sličnosti u osobinama ličnosti između partnera (Hummbad, Donnellan, Iacono, McGue i Burt, 2010). S druge strane, u nekoliko longitudinalnih istraživanja ipak je pronađen slab stupanj konvergencije za ugodnost, savjesnost i otvorenost (Rammstedt i Schupp, 2008).

1.1.2. Aktivno uparivanje nasuprot socijalnoj homogamiji

U pokušaju pronalaska obrasca inicijalnog uparivanja, istraživanja su se provodila i prema stupnju *aktivnog uparivanja* (tj. preferenciji prema partneru koji nam je sličan prema jednoj karakteristici) nasuprot *socijalnoj homogamiji* (tj. uparivanju s partnerom koji dolazi iz slične društvene pozadine) koja može biti odgovorna za stupanj sličnosti u uvjetima kad su ostale karakteristike različite (Watson i sur., 2004; Kardum i sur., 2016). Ova istraživanja pokazala su kako dobiveni stupanj sličnosti u osobinama ličnosti između partnera ipak ne možemo pripisati indirektnom efektu pozadinskih varijabli poput dobi i obrazovanja (Watson i

sur., 2004). S druge strane, čini se kako socijalna homogamija ipak može imati djelomičan efekt na sličnost u ličnosti, ali i prilično važnu ulogu u varijablama poput dobi i obrazovanja koje oblikuju društvenu sredinu većine ljudi (Nagoshi i Johnson, 1994). Akademski uspjeh korelira s inteligencijom (Reynolds i sur., 2000) što može utjecati na sredinu u kojoj će učenik provesti svoje školovanje. Ne treba nas iznenaditi kad učenici s boljim uspjehom upisuju slične škole ili fakultete i tako ostatak obrazovanja provedu u okolini u kojoj su im vršnjaci slični po intelektualnim sposobnostima. Na sličan način možemo promatrati i izbor zanimanja ili određenih profesija u kojima se osobe visokih ili niskih intelektualnih sposobnosti češće zapošljavaju.

Kod pozitivnog uparivanja mladih bračnih parova, prema Watson i sur., (2004), visoku značajnu pozitivnu korelaciju su pokazali i religijski (.75) i politički stavovi (.67). Nakon kronološke dobi, ove dvije varijable pokazale su najveću pozitivnu korelaciju. Nadalje, Watson i sur. (2004) govore o značajnoj pozitivnoj povezanosti partnera u verbalnim sposobnostima (.46), razini obrazovanja (.45) te općem kvocijentu inteligencije (.42). U području zajedničkih vrijednosti povezanost iznosi .16, a najveća korelacija pronađena je upravo za sličnost partnera u odnosu prema religijskim vrijednostima (.56) (Watson i sur., 2004). Prema Myers (2006) u određenim društvima postoji veća tendencija da se partneri međusobno pronalaze unutar iste vjerske skupine, iako je ta tendencija nakon 80-tih i 90-tih značajno opala. Na tu varijablu utječe dostupnost partnera u skupini koji ima i ostale odgovarajuće karakteristike te stav prema uparivanju s partnerima koji nisu članovi vjerske skupine. Uz stavove o religiji pokazalo se kako upareni partneri često imaju slične stavove i prema dobrotvornom radu te pomaganju drugima (Tognetti i sur., 2014). Viša sličnost u stavovima i vrijednostima može umanjiti količinu sukoba i rasprava između partnera što može povećati kvalitetu i zadovoljstvo vezom. Također, partneri koji imaju slične stavove mogu si međusobno biti socijalna podrška u održavanju i učvršćivanju stavova i vrijednosti.

1.1.3. Sličnosti romantičnih/bračnih partnera u različitim generacijama

Prema Shiota i Levenson (2007) parovi koji su danas u kasnoj odrasloj dobi uglavnom su započinjali svoje veze i sklapali brakove u 1950-tim godinama kad su tradicionalne spolne uloge bile izraženije. Od muškaraca se očekivalo zarađivanje novca, a od žena obavljanje kućanskih poslova i odgoj djece. Kod muškaraca se očekivala izražena potreba za uspjehom, dok se kod žena očekivala izraženija ugodnost. U skladu s time muškarac je svoje vrijeme i napore ulagao u posao, a žena u kućanstvo. U 1970-tim žene su počele napuštati tradicionalne uloge i više se posvećivale karijeri. Tako su se kod određenog broja žena profesionalni ciljevi izjednačili s ciljevima muškaraca. Za uspjeh u karijeri bilo je potrebno smanjiti vrijeme za kućanske poslove i razviti vještine koje omogućuju postizanje rezultata u poslovnom smislu. Kod određenog broja muškaraca te promjene nisu bile dobro prihvaćene. To je moglo biti okidač za sukobe između partnera oko podjele kućanskih poslova i odgovornosti za zarađivanje novaca. Partneri su se uglavnom upoznawali u školi ili lokalnim gostionicama/klubovima ili zabavama koje su posjećivali ljudi iz susjedstva. Veze i brakovi koji su započeli 1990-tih temeljeni su na drugačijim očekivanjima od partnera te drugačijom raspodjelom odgovornosti i uloga već na samom početku. Tradicionalne uloge ne oblikuju očekivanja u tolikoj mjeri kao nekad i muškarci lakše prihvaćaju ženine profesionalne ciljeve i želju za izgradnjom karijere što povoljno utječe na količinu konflikata. Također, podjela kućanskih poslova postaje nešto uobičajeno.

Prema Schwartz (2013) zahtjevi okoline mogu biti okidač koji će i kod muškaraca i žena formirati ideju o socijalno poželjnim ponašanjima što određuje koje osobine ličnosti će više (svjesno) pokazivati u društvu i jedno prema drugome. To može utjecati i na rezultate samoprocjene tj. partneri mogu imati više rezultate na osobinama ličnosti koje se u njihovom ponašanju manifestiraju svjesno (i koje su socijalno poželjne). Na uparivanje partnera u novije vrijeme svakako utječe i veća digitalizacija i korištenje društvenih mreža što utječe i na upoznavanje ljudi sličnijih interesa te smanjuje vrijeme i troškove u potrazi prikladnog partnera (Schwartz, 2013).

1.1.4. Ispitivanje asortativnog uparivanja

Postoje dva metodološka pristupa kod ispitivanja asortativnog uparivanja: a) pristup usmjeren na varijablu; b) pristup usmjeren na par (Luo i Klohnen, 2005). *Pristup usmjeren na varijablu* mjeri korelaciju između rezultata oba partnera u istoj karakteristici (varijabli) na svim parovima u uzorku. Pozitivna korelacija govori o sličnosti, a negativna korelacija o komplementarnosti. Prema Kardum i sur. (2016) nedostatak ovog pristupa jest što nam govori samo o stupnju sličnosti cijelog uzorka parova na pojedinim varijablama, a ne govori o stupnju sličnosti svakog pojedinog para.

Pristup usmjeren na par ispituje koliko je svaki par sličan s obzirom na svoje odgovore na česticama i svom profilu – što omogućuje ispitivanje efekta stupnja sličnosti i komplementarnosti u svakom pojedinim parom (Kardum i sur., 2016). Ova metoda računa indeks sličnosti pomoću korelacija odgovora partnera na svim česticama za određeni konstrukt. Povrh navedenog, računa se profil indeksa sličnosti pojedinog para na globalnim (npr. ličnost) i specifičnim domenama individualnih razlika (npr. ekstraverzija). Ovaj pristup omogućuje ispitivanje sličnosti svakog pojedinog para, varijabiliteta sličnosti između različitih parova i povezanosti s drugim konstruktima (npr. zadovoljstvo vezom). Manji broj istraživanja koristio je ovaj pristup, najčešće zbog toga što je metodološki kompleksniji od pristupa usmjerenog na varijable. Razlog zbog čega se ovaj pristup rjeđe koristi jest što pomoću njega ne možemo dobiti podatke o sličnosti parova u cijelom uzorku. Istraživanja temeljena na ovom pristupu potvrdila su rezultate dobivene pristupom koji je usmjeren na varijable. Zbog toga se smatra da u osnovi oba pristupa omogućuju dolazak do istih zaključaka o sličnosti (Luo i Klohnen, 2005).

1.1.5. Nedostaci i ograničenja istraživanja asortativnog uparivanja

Prema Luo (2017) mnogi istraživači konceptualno izjednačavaju asortativno uparivanje sa sličnošću. Sličnost, kao zasebna varijabla, može biti prisutna na početku veze (ili prije uparivanja) ili se može naknadno pojaviti tijekom veze/braka. Sličnost partnera može biti rezultat inicijalnog uparivanja, ali možemo ju promatrati i kao

rezultat dugotrajnog odnosa. Asortativno uparivanje odnosi se na sličnost u osobinama od početka odnosa.

Važno je spomenuti i ograničenja u istraživanjima koja se bave asortativnim uparivanjem i pitanjem inicijalnog uparivanja nasuprot konvergenciji. Istraživanja na ovu temu mogla bi naići na prepreke zbog vrlo kompliciranog načina ispitivanja sličnosti partnera prije nego što su stupili u vezu (Gonzaga i sur., 2010). Niti jedno istraživanje nije provelo ispitivanje sličnosti u ličnosti, iskustvima i interesima parova koji su vezi ili braku prije nego što su se partneri prvi put susreli. Može se dogoditi da se konvergencija uglavnom događa u najranijim fazama odnosa kad se novi partneri nastoje svidjeti i prilagoditi jedno drugome. Uspostavljanje sličnosti moglo bi imati adaptivnu funkciju kako bi partneri lakše učvrstili međuljudski odnos (npr. razumijevanje i potvrđivanje) što olakšava daljnji razvoj povjerenja i intimne veze. Zbog toga što su sva istraživanja napravljena na parovima koji su se već međusobno poznavali i bili u vezi moglo se dogoditi da su istraživači podcijenili razinu konvergencije i precijenili razinu pozitivnog uparivanja (Gonzaga i sur., 2010).

1.2. Kvaliteta i zadovoljstvo vezom

Prema Fletcher i sur. (2000) kvaliteta veze odnosi se na subjektivnu procjenu komponenti: ljubav, strast, predanost, povjerenje, intimnost i zadovoljstvo. Zadovoljstvo partnerskim odnosom odnosi se na subjektivnu procjenu koja uključuje pozitivne i negativne osjećaje prema partneru te ukupnu poželjnost tog odnosa (Rusbult i Buunk, 1993). Zadovoljstvo je povezano s nizom važnih ishoda u vezi, uključujući i prekidanje veze, i pokazuje značajne individualne varijacije (Gottman i Levenson, 1992).

Prema Aronson i sur. (2005) važnu ulogu objašnjenju odnosa s partnerom ima teorija socijalne razmjene. Teorija socijalne razmjene govori kako osjećaji partnera ovise o percipiranim dobitcima i gubicima u njihovom odnosu te o percepciji odnosa kakvog smatraju da su zaslužili. Ova teorija sugerira kako partneri u vezi nastoje maksimizirati svoje dobitke i minimizirati gubitke. Ako veza ne opravdava očekivanja partner će osjećati nezadovoljstvo (Aronson i sur., 2005).

Kako bi što bolje razumjeli okolnosti koje utječu na kvalitetu i zadovoljstvo vezom između partnera, potrebno je upoznati izazove i procese s kojima se partneri suočavaju tijekom različitih perioda zajedničkog života. U fazi "hodanja" ili u ranim godinama braka osobito je važan razvoj privrženosti i intimnosti, a partneri su općenito skloniji davati pozitivnije procjene o kvaliteti njihove veze nastojeći zanemariti one stvari koje im se ne sviđaju (Murray i sur. 1996). Prema Murray i sur. (1996) sličnosti partnera mogu olakšati formiranje zajedničkog suživota kod mladih bračnih parova (u 20-tim i 30-tim godinama). U srednjoj odrasloj dobi (u 40-tim i 50-tim godinama), gdje je većina parova već prošla 10 do 20 godina braka, javljaju se novi izazovi i zadaci. Partneri podižu svoju obitelj, suočavaju se s povećanjem odgovornosti na radnom mjestu i s najvećim brojem životnih uloga (Moen i sur., 2001). U ovoj fazi mogu se dogoditi konflikti oko odgoja djece te brige o financijama i kućanskim poslovima (Hatch i Bulcroft, 2004). Prema Hatch i Bulcroft (2004) u 60-tim godinama života većina partnera iza sebe ima više od 25 godina braka i zajedničkog života i mnoge odgovornosti i uloge su se promijenile. Odlazak odrasle djece od kuće i odlazak partnera u mirovinu pruža supružnicima više mogućnosti za provođenje vremena zajedno. U ovom razdoblju partneri mogu biti razdražljiviji i pokazivati znakove neslaganja s osobama u svojoj okolini, a mogu si i međusobno dosaditi (Hatch i Bulcroft, 2004). Prema Graham i sur. (2011) u istraživanjima se koristi više naziva koje označavaju isti konstrukt mjerenja, a to su zadovoljstvo vezom/brakon, sreća u vezi/braku, kvaliteta veze/braka i prilagodba.

Stupanj sličnosti partnera (u karakteristikama poput inteligencije, stavova, interesa i osobina ličnosti) bio je značajno povezan sa zadovoljstvom i kvalitetom veze (Luo i Klohnen, 2005; Schmitt, 2002). Viši stupanj sličnosti u navedenim karakteristikama bio je povezan s višim rezultatima na skali zadovoljstva i kvalitete veze. Prema Aronson i sur. (2005) sličnost ima vrlo jak utjecaj na privlačnost zbog čega postoji sklonost o donošenju pozitivnih zaključaka o ljudima koje percipiramo sličnijima. Prema Arranz Becker (2013) postoji povezanost sličnosti partnera u ekstraverziji, dezinhibiciji, religioznosti i samopoštovanju sa zadovoljstvom vezom. Parovi koji su imali sličnije rezultate na početku istraživanja duže su bili u vezi te su bili zadovoljniji od parova koji su imali značajno različite rezultate. Dobivena je mala statistički značajna veličina efekta koja ukazuje kako sličnost u navedenim varijablama pozitivno utječe na zadovoljstvo vezom (Arranz Becker, 2013).

1.2.1. Bračna / partnerska stabilnost

Spremnost na dugoročnu vezu može se očitovati kroz ulazak u brak. Prema Gottman (1993) godinama se stabilnost braka definirala u terminu statusa (razveden, rastavljen ili čitav/očuvan brak) i tretirala se kao nezavisna varijabla primjerice u istraživanjima koja su se bavila posljedicama razvoda na prilagodbu partnera, a ponekad i drugih članova obitelji.

U nešto novijim radovima, razvod se promatra kao krajnji oblik bračne nestabilnosti (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Proces narušavanja stabilnosti kreće prije samog procesa razvoda. Parovi su najčešće duže vrijeme nesretni u braku, zatim krenu razmišljati o razvodu, nakon toga se rastave (više ne žive zajedno) i na kraju razvedu pravnim putem (Gottman, 1993). Iz te perspektive, stabilnost braka možemo promatrati kao osobinu same veze koja ima potencijal za daljnje održavanje, tj. zadovoljavajuće funkcioniranje partnerskoga odnosa.

Prema Canary i Dainton (2006), postoje dva gledišta na procese održavanja veze, koja se uzajamno ne isključuju. Prema prvom gledištu veze su inherentno stabilne, uglavnom zbog velikog broja faktora koje pridonose njihovom održavanju (tzv. centripetalne sile), a tu možemo ubrojiti različite unutarnje i vanjske razloge za održavanje veze, poput dosadašnjeg ulaganja u vezu, brige o djeci, materijalne zavisnosti, socijalne mreže, religijskih uvjerenja itd. Veliki dio istraživanja u području bračne stabilnosti zastupa ovo stajalište.

Drugo, centrifugalno gledište, govori kako su veze same po sebi nestabilne i potrebno je ulaganje određene količine truda od strane partnera kako bi se održale i nastavile funkcionirati na prihvatljivoj razini (Canary i Dainton, 2006). Lavee i Olson, (1993) govore kako stabilnost braka ovisi o tipu braka, tj. o tome slažu li se partneri prilikom procjene/evaluacije svog braka. Na primjer, najveća stabilnost pronađena je kod takozvanog „vitalnog tipa“, u kojem se parovi najviše slažu u pozitivnoj evaluaciji vlastitoga braka u većini domena, a najmanje stabilni bili su „konfliktni tip“ i „devitalizirani tip“ s niskim indeksom pozitivnosti i niskim slaganjem ocjena koje partneri daju za različita područja braka.

1.3. Osobine ličnosti

Prema Kardum i sur. (2016) u istraživanjima asortativnog uparivanja prema osobinama ličnosti najčešće se koristi petofaktorski model ličnosti. Model navodi pet dimenzija koje su temeljni aspekti ličnosti - ekstraverziju, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost (McCrae i Costa, 1999). Ekstraverziju karakterizira toplina, društvenost, asertivnost, aktivnost, traženje uzbuđenja i pozitivne emocije. Neuroticizam uključuje anksioznost, depresivnost, hostilnost, impulzivnost, samosvijest i ranjivost. Otvorenost uključuje otvorenost prema maštanju, estetici, osjećajima, akcijama, idejama i vrijednostima. Ugodnost sadrži aspekte poput altruizma, usklađenosti, skromnosti, iskrenosti, plemenitosti i povjerenja. Savjesnost uključuje ostvarivanje ciljeva, postizanje kompetentnosti, odgovornost, uspostavljanje reda i samodisciplinu (Costa i McCrae, 1992).

Petofaktorski model pretpostavlja kako su osobine organizirane hijerarhijski, od općenitih konstrukata prema specifičnijim (McCrae i Costa, 1999). Prema petofaktorskom modelu osobine ličnosti su stabilne tijekom vremena, dosljedne u raznim situacijama i uključuju specifične obrasce mišljenja, osjećanja i ponašanja (McCrae i Costa, 1999).

1.3.1. Osobine ličnosti i zadovoljstvo vezom

Malouff i sur. (2010) opravdavaju korištenje petofaktorskog modela u istraživanjima koja nastoje razumijeti važna područja života, poput intimnih veza. Dimenzije petofaktorskog modela povezane su s raznim važnim životnim ishodima (Ozer i Benet-Martinez, 2006). Jedan od važnih životnih ishoda jest i zadovoljstvo (partnerskom / romantičnom) vezom. Čini se vrlo vjerojatno kako će se osobine ličnosti utjecati na intimne/partnerske odnose. Zadovoljstvo partnerskim odnosom često se operacionalizira kao rezultat samoizvještaja (Barelds, 2005), ali i kao ponašajni indikator (npr. razvoda braka) (Malouff i sur., 2010).

Prema Heller, Watson i Iles (2004) postoje značajne korelacije između (samoizvještaja) bračnog zadovoljstva i svih pet dimenzija. Najviša negativna povezanost pronađena je između neuroticizma i bračnog zadovoljstva ($r=-.26$). Više bračno zadovoljstvo značajno je povezano s višim rezultatima na ugodnosti ($r=.24$),

savjesnosti ($r=.22$), ekstraverziji ($r=.14$) i otvorenosti ($r=.08$). Longitudinalna istraživanja također nalaze povezanost između višeg bračnog zadovoljstva i nižeg neuroticizma. Watson i sur. (2000) utvrdili su kako izraženija ugodnost i savjesnost pozitivno utječu na zadovoljstvo kod parova u vezi, dok ekstraverzija pozitivno utječe na parove koji su u braku. U drugom istraživanju ukupan rezultat na skali kvalitete i zadovoljstva partnerskim odnosom najviše je (pozitivno) povezan s ugodnosti i savjesnosti (Shaver i Brennan, 1992; Botwin i sur, 1997). Rezultati meta-analize koju su proveli Malouff i sur. (2010) također, pokazuju da su niži neuroticizam, viša ugodnost, viša savjesnost i viša ekstraverzija povezani s višom razinom zadovoljstva.

Možemo se pitati zašto su upravo ove karakteristike povezane s višom kvalitetom i zadovoljstvom u braku/vezi. Svaka od ovih karakteristika ima drugačiji utjecaj na odnos između partnera. Meta-analiza Malouff i sur. (2010) ne nalazi značajne razlike u povezanosti sličnosti osobina ličnosti i zadovoljstva brakom/vezom između parova koji su u braku i koji nisu.

Ekstraverzija označava stupanj društvenosti i uglavnom ima pozitivan efekt na zadovoljstvo odnosom (Watson i sur., 2004). U nekim istraživanjima (npr. Botwin i sur., 1997; Malouff i sur., 2010) pokazalo se kako ekstraverzija pozitivno doprinosi zadovoljstvu u vezi, ali postoje i istraživanja u kojima se ekstraverzija nije pokazala kao značajna varijabla za zadovoljstvo odnosom (npr. Aluja i sur., 2007), a u nekim istraživanjima ekstraverzija je bila povezana i s bračnom nestabilnosti (Karney i Bradbury, 1995).

Karney i Bradbury (1995) govore o tome kako neuroticizam objašnjava otprilike 10% varijance zadovoljstva vezom kod parova koji su duže zajedno. Također, tvrde kako određene dispozicije ličnosti poput emocionalne nestabilnosti i neuroticizma uključuju "trajnu ranjivost". Ove osobine utječu na to kako parovi doživljavaju stresne situacije (npr. trenuci svađe, impulzivnost) i to se odražava na kvalitetu i zadovoljstvo vezom. Negativni ishodi u vezi koji su povezani s neuroticizmom mogu biti: rastava (češće kod žena) i sniženo zadovoljstvo vezom te bračna nestabilnost (Karney i Bradbury, 1995) te kraći rok trajanja veze (Shaver i Brennan, 1992). Nedostatak vještina suočavanja sa stresom osobu može učiniti još osjetljivijom te može produljiti osjećaj anksioznosti i hostilnosti. Caughlin i sur. (2000) istraživali su odnose između neuroticizma i negativnog ponašanja supružnika u 13-godišnjem longitudinalnom istraživanju. Zaključili su kako značajan udio bračnog (ne)zadovoljstva možemo pripisati neuroticizmu koji se najčešće očituje u i

negativnoj interakciji putem riječi i djela. Partneri s višim neuroticizmom češće su pokazivali agresivnost i impulzivnost što je imalo štetan utjecaj na zadovoljstvo odnosom. Neurotični pojedinci mogu biti skloniji kritizirati, prezirati te zauzimati obrambeni stav (Caughlin i sur., 2000).

Donnellan i sur. (2004) navode kako ugodnost može biti važan prediktor bračnog funkcioniranja i interpersonalnih interakcija. Pojedinci koji imaju višu razinu ugodnosti mogu bolje regulirati svoje emocije za vrijeme komunikacije i interakcije s drugima. Partneri koji imaju izraženu ovu osobinu mogu bolje podnositi stresne situacije i nesuglasice, a zbog toga mogu imati niži stupanj međusobne negativne interakcije. To je povezano s višim zadovoljstvom vezom i bračnom stabilnosti (Karney i Bradbury, 1995; Donnellan i sur., 2004).

Prema Karney i Bradbury (1995) savjesnost je povezana s većim zadovoljstvom u vezi i većom stabilnosti veze. Robins i sur. (2000) tvrde kako bi pojedinci koji imaju izraženu crtu samoograničenja (nalik na crtu savjesnosti) mogli imati veću samokontrolu i biti konstruktivniji u upravljanju sukobima. Izvještaji muževa na skali savjesnosti bili su konzistentniji prediktor općenite procjene zadovoljstva odnosom (Botwin i sur., 1997; Donnellan i sur., 2004). Ovaj rezultat može se očitovati u prikladnijoj podjeli kućanskih poslova te izbjegavanju rizičnih ponašanja (poput uzimanja droge i alkohola). Pojedinci koji imaju nisku savjesnost mogu nehotice impulzivno i nepromišljeno pokazivati negativne osjećaje prema svom partneru. Osim toga, savjesni supružnici mogu jednostavno davati manje povoda za kritiziranjem, što također može smanjiti količinu negativnih bračnih interakcija (Donnellan i sur., 2004).

Nalazi koji govore o otvorenosti nisu jednoznačni. U istraživanju Heller i sur. (2004) otvorenost je bila vrlo malo pozitivno povezana sa zadovoljstvom u partnerskom odnosu, dok u istraživanju Karney i Bradbury (1995) pokazuje negativnu povezanost. U istraživanju Shaver i Brennan (1992) otvorenost je povezana s kraćim trajanjem veze. To se može manifestirati kroz otvorenost prema ideji o novim partnerima. Robins i sur. (2000) tvrde kako bi supružnici izraženije otvorenosti mogli pristupiti rješavanju problema na intelektualniji način što može utjecati i na fleksibilniji stav prema potencijalnim promjenama. Zbog toga bi mogli biti spremniji za analiziranje vlastitog odnosa. Ove tvrdnje otvaraju mogućnosti za daljnja istraživanja.

1.4. Sličnost partnera u osobinama ličnosti

Osobine ličnosti jednog partnera mogu utjecati na emocije i ponašanja drugog partnera. Prema Gonzaga i sur. (2010) oženjeni parovi su sličniji u crtama ličnosti i interesima, nego što bi to očekivali prema slučajnosti. U ranim godinama braka partneri ne postaju sličniji jedno drugome, već se događa aktivno uparivanje tj. partneri su skloni ulaziti u (bračni/romantični) odnos s osobama koje su im od početka slične u osobinama ličnosti (Gonzaga i sur., 2010; Escorial i Martin Buro, 2012).

U istraživanju Watson i sur. (2004) pronađena je značajna povezanost partnera u osobinama neuroticizma ($r=.21$), otvorenosti ($r=.32$) i ugodnosti ($r=.23$), dok se u ekstraverziji ($r=-.06$) i savjesnosti ($r=-.02$) povezanost kreće oko nule. U ovom spomenutom istraživanju (Watson i sur., 2004) sličnost u osobinama ličnosti partnera bila je mala ili nikakva, dok u istraživanju Luo i Klohnen (2005) sličnosti nije bilo. Kod ekstraverzije rezultati nisu konzistenti. U nekim istraživanjima dobiven je umjeren stupanj *pozitivnog* uparivanja (Bleske-Rechek i sur., 2009), a u ostalima niski stupanj *negativnog* uparivanja prema ovoj osobini (Watson i sur., 2004; Luo i Klohnen, 2005).

Botwin i sur. (1997) tvrde kako ljudi preferiraju partnere sa sličnim osobinama ličnosti, ali kod promatranja koliko su u prosjeku partneri slični može se naići i na vrlo niske korelacije, od kojih se neke uglavnom kreću oko nule. Pokazalo se kako puno veći efekt na uparivanje imaju sličnosti u stavovima, dok su osobine ličnosti pale u drugi plan (Feng i Baker, 1994; Watson i sur., 2004).

Veću sličnost možemo pronaći kada osim samoprocjene ličnosti možemo procjenjivati i ponašanje partnera (Krueger i sur., 1998). U istraživanju Gonzaga i sur. (2010) potvrđeno je kako nema dokaza za konvergenciju po pitanju osobina ličnosti, tj. kako se osobine ličnosti kod partnera ne mijenjaju.

1.4.1. Sličnost partnera u osobinama ličnosti i zadovoljstvo vezom

Osobine ličnosti kod parova koji izvještavaju o većem zadovoljstvu i kvaliteti značajno razlikuju se od parova koji imaju niže zadovoljstvo odnosom (Decuyper i sur., 2012). Prema Botwin i sur. (1997) sličnost u osobini savjesnosti doprinosi zadovoljstvu u partnerskom odnosu. U istraživanju Gonzaga i sur. (2010) pokazalo se

da je sličnost u osobinama ličnosti značajno povezano sa zadovoljstvom odnosom ($r=.15 - .33$). Neka istraživanja pokazuju značajnu povezanost sličnosti na zadovoljstvo partnerskim odnosom, dok druga kažu kako je povezanost slaba ili nije značajna za neke osobine (Watson i sur., 2004). Botwin i sur. (1997) govore kako ljudi preferiraju biti u vezi s osobom koja im je slična prema karakteristikama ličnosti, točnije, kako muškarci i žene žele biti u vezi s osobom koja im je slična u savjesnosti i otvorenosti. Također, Botwin i sur. (1997) govore kako je bračno zadovoljstvo povezano s usklađenošću oba partnera u sljedećim osobinama: visoka ugodnost, niski neuroticizam i visoka otvorenost, a nezadovoljstvo s usklađenošću u niskoj ugodnosti, niskoj otvorenosti i niskoj emocionalnoj stabilnosti (tj. visokom neuroticizmu). Partneri koji su usklađeni na dimenziji otvorenosti, točnije, oni koji imaju višu otvorenost mogu lakše saslušati i razumijeti stajališta drugog člana para (Botwin i sur., 1997; Bouchard i sur., 1999), što smanjuje vjerojatnost od razmirica i time doprinosi većem zadovoljstvu vezom.

Istraživanje Luo i Klohnen (2005) također sugerira kako sličnost u dimenzijama ugodnosti i otvorenosti utječe na zadovoljstvo vezom i kod muškaraca i žena, ali s napomenom da veza između sličnosti partnera i zadovoljstva ne mora uvijek biti linearna. Prema istom istraživanju sličnost partnera u ovim dimenzijama objašnjava između 7-20% varijance zadovoljstva vezom.

Shiota i Levenson (2007) govore kako sličnost u ličnosti osobito utječe na zadovoljstvo mladih bračnih parova u ranoj odrasloj dobi, a nakon više godina braka između partnera srednje odrasle dobi teže je predvidjeti ishode međusobne sličnosti. Ovdje se mogu dogoditi situacije u kojima partneri prilikom podjela zadaća uviđaju kako oboje žele preuzeti na sebe iste zadaće, a iste zadaće izbjegavaju. Također, može se dogoditi kako žele postići iste ciljeve, ali svatko ima svoj način dolaska do tih ciljeva i svoje kriterije uspješnosti obavljenog posla. U ovim situacijama mogu se dogoditi konflikti, što može narušiti osjećaj zadovoljstva i kvalitetu veze. U svim slučajevima ponovno dolazimo do efekta sličnosti u osobinama ličnosti (poput neuroticizma, ekstraverzije i savjesnosti) na emocije i ponašanja partnera - i značajnoj povezanosti ovih varijabli sa zadovoljstvom odnosom (Shiota i Levenson, 2007).

S druge strane, Shiota i Levenson (2007) pronašli su kako je sličnost u ličnosti između partnera povezana i s nezadovoljstvom u vezi. Ovi nalazi su u suprotnosti s ostalim istraživanjima na ovom području. Kod parova u srednjoj odrasloj dobi sličnost u ekstraverziji bila je povezana s nižim zadovoljstvom, dok u kasnoj odrasloj dobi

povezanost sa zadovoljstvom nije značajna. Slične korelacije dobivene su i za savjesnost. U ranim fazama veze i braka sličnost u ličnosti podupire osjećaj privrženosti i time utječe na pozitivne rezultate u zadovoljstvu vezom. Prema Shiota i Levenson (2007) ovi rezultati su dobiveni zbog toga što u različitim periodima života i braka nastupaju različite odgovornosti i zadaće. U ranijim fazama veze i braka parovi se suočavaju s puno manjom količinom odgovornosti i zadataka te se više mogu posvetiti izgradnji odnosa, dok se parovi u srednjoj odrasloj dobi najviše komuniciraju o brigama oko financija, roditeljstva i kućanskih poslova (Hatch i Bulcroft, 2004). Prema istraživanju Watson i sur. (2004) na novovjenčanim ispitanicima sličnost partnera u savjesnosti i otvorenosti ima nisku, ali značajnu povezanost sa zadovoljstvom u vezi kod muškaraca.

Prema Shiota i Levenson (2007) savjesnost motivira partnere da učinkovito obavljaju zadatke, no ako oba partnera imaju izraženiju savjesnost, u 40-tim godinama, svatko od njih već je razvio određen obrazac obavljanja zadataka i isključivo zahtjeva da se zadaci odrade na (najčešće jedini) način kojeg smatra ispravnim. To može uzrokovati mnogo sukoba. Tada je bolje ako samo jedan partner ima izraženiju savjesnost, a drugi je opušteniji - što ide u prilog tvrdnji kako razlike u ličnosti mogu doprinosti zadovoljstvu vezom. Osim toga, parovi s različitim osobinama ličnosti mogu imati različiti spektar preferencija i vještina te prema tome podijeliti zadatke i postići ciljeve bez ulaska u konflikt. Tada komplementarnost ima veću pozitivnu povezanost sa zadovoljstvom u vezi. U kasnoj odrasloj dobi sličnost može biti povezana s nezadovoljstvom u vezi zbog toga što postoji vjerojatnost da si partneri međusobno dosade zbog previše vremena koje provode zajedno (Shiota i Levenson, 2007).

Arranz Becker (2013) pronalazi malen, ali značajan pozitivan efekt sličnosti u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom kod uparenih žena i muškaraca.

Kod istraživanja zadovoljstva vezom mogu postojati problemi prilikom interpretacije ako nastoje obuhvatiti veliki broj varijabli pri ispitivanju sličnosti. Postoji mogućnost da na zadovoljstvo vezom utječe sličnost na nekim varijablama, dok na drugima nije (Watson i sur., 2004).

Na temelju istraživanja koja su spomenuta u ovom radu i koja govore o povezanosti asortativnog uparivanja, sličnosti partnera u osobinama ličnosti i zadovoljstva vezom može se pretpostaviti kako se parovi uparuju asortativno (putem

inicijalnog uparivanja) te postoji značajan efekt sličnosti između partnera u (pojedinih) osobinama ličnosti (pozitivno) na zadovoljstvo u vezi.

1.5. Cilj rada

Cilj ovog rada jest istražiti uparuju li se heteroseksualni partneri prema postojećoj sličnosti u crtama ličnosti petofaktorskog modela (ekstraverzije, neuroticizma, ugodnosti, savjesnosti, otvorenosti), raste li sličnost u ličnosti s porastom vremenskog trajanja veze te ima li sličnost u osobinama ličnosti efekt na zadovoljstvo vezom/brakom.

U ovom istraživanju ispitivat ćemo stupanj povezanosti između demografskih podataka (točnije, godine provedene u partnerskom/bračnom odnosu) i sličnosti u rezultatima na upitniku osobina ličnosti te povezanost ovih varijabla sa zadovoljstvom vezom. S obzirom na rezultate u spomenutoj literaturi očekujemo kako će parovi pokazivati nisku do umjerenu povezanost u osobinama ličnosti i kako će zadovoljstvo vezom kod partnera biti značajno povezano s njihovom usklađenosti u osobini ekstraverzije, savjesnosti i otvorenosti.

2. PROBLEMI RADA I HIPOTEZE

2.1 Problemi rada

Ispitati postoji li sličnost među partnerima na dimenzijama ličnosti petofaktorskog modela. Ispitati povezuju li se partneri na temelju inicijalnog uparivanja ili je sličnost posljedica konvergencije. Pored toga ispitati uparuju li se partneri na temelju socijalne homogamije ili aktivnog uparivanja te također ispitati efekte sličnosti u dimenzijama ličnosti partnera u objašnjenju zadovoljstva vezom.

2.2. Hipoteze

- I. Postojat će statistički značajno nisko do umjereno pozitivno asortativno uparivanje između partnera na dimenzijama ličnosti petofaktorskog modela.
- II. Značajno je prisutnije inicijalno uparivanje, nego konvergencija. Partneri su slični već na početku veze i ne postaju sličniji kako se povećava vremenska duljina veze. Duljina trajanja veze neće imati značajan efekt na sličnost partnera u osobinama ličnosti.
- III. Partneri se značajno više uparuju aktivnim uparivanjem, nego socijalnom homogamijom.
- IV. Očekuje se značajna povezanost sličnosti partnera u osobinama ličnosti i zadovoljstva vezom pri čemu će zadovoljstvo vezom biti veće kod parova veće sličnosti u osobinama otvorenosti, savjesnosti i ekstraverzije.

3. METODA

3.1. Ispitanici

U istraživanju je dobrovoljno sudjelovalo 215 heteroseksualnih parova (tj. 430 ispitanika) koji su bili najmanje godinu dana u vezi. Istraživanje je proveo autor rada uz pomoć još nekoliko ispitivača s jasnom uputom. Raspon dobi ispitanika bio je od 19 do 65 godina ($M=38.96$, $SD=12.02$). U braku je 61.9% ispitanika, a 38.1% je neoženjeno/neudato. Ukupan broj djece kreće se od 0 do 5 ($M=1.24$, $SD=1.14$). Broj djece sa sadašnjim partnerom također se kreće od 0 do 5 ($M=1.15$, $SD=1.14$).

Ispitanika koji imaju samo osnovnoškolsko obrazovanje bilo je 2.6%, sa srednjoškolskim obrazovanjem 47.7%, s višom školom 10.2%, fakultetsko obrazovanje imalo je 37.7% ispitanika, a poslijediplomski studij završilo je 1.9% ispitanika.

Na određeno vrijeme zaposleno je 10.5% ispitanika, na neodređeno vrijeme zaposleno je 64.7% ispitanika, nezaposlenih je bilo 6%, umirovljenika 3.7% i studenata 15.2%. Radni staž ispitanika kretao se u rasponu od 0 do 43 godine ($M=15.29$, $SD=12.00$).

Od svih parova, 83.7% parova živi zajedno, a 16.3% parova ne živi zajedno. Duljina zajedničkog života kreće se od 1 do 39 godina ($M=13.02$, $SD=11.48$). Kod vjenčanih, prosjek provedenih godina u braku sa sadašnjim partnerom iznosi 11.25 godina ($SD=12.02$), a izvan braka su u prosjeku proveli 4.12 godina ($SD=3.91$). Ispitanici svoj imovinski status najčešće procjenjuju kao „prosječan“ ($M=3.08$, $SD=0.5$).

3.2. Mjerni instrumenti

Socio-demografski podaci koji uključuju podatke o spolu, dobi, bračnom statusu, broju djece, razini obrazovanja, zanimanju, trenutnom ili prijašnjem poslu, statusu (ne)zaposlenosti, ukupnom radnom stažu, duljini veze, duljini zajedničkog života (u istom kućanstvu), imovinskom statusu domaćinstva.

Petofaktorski upitnik ličnosti, BFI (Big Five Inventory; Benet-Martinez i John, 1998) je najpopularniji i najkorišteniji upitnik ličnosti koji ispituje pet crta ličnosti (ekstraverzija, neuroticizam, ugodnost, savjesnost i otvorenost za iskustva). Upitnik se sastoji od 44 čestice, tj. kratkih verbalnih fraza. Zadatak ispitanika je da procijene u kojem stupnju se navedena osobina odnosi na njih. Primjeri čestica ovog upitnika su „Sebe vidim kao osobu koja je pričljiva“ ili „Sebe vidim kao osobu koja je puna energije“. Odgovori se boduju na ljestvici Likertova tipa od pet stupnjeva (1-Uopće se ne slažem do 5-U potpunosti se slažem). Ukupan se rezultat za svaku crtu dobiva se zbrajanjem procjena na česticama koji su vezani uz jednu od pet crta. Upitnik posjeduje zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike, usprkos svojoj jednostavnosti i kratkoći. Na kanadskim i američkim uzorcima pouzdanosti se kreću u rasponu od .75 do .90, a test-retest pouzdanosti u razmaku od tri mjeseca iznose od .80 do .90. Upitnik su na hrvatski jezik preveli Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević (2006). Struktura ovog upitnika na hrvatskom jeziku provjerena je korištenjem konfirmatorne faktorske analize, a dobiveni indeksi pogodnosti ukazuju na zadovoljavajuću adekvatnost predviđene petofaktorske strukture (Kardum i sur., 2006). Pouzdanosti u istraživanju koje su proveli Kardum i sur. (2006) iznose .77 za ekstraverziju, .72 za ugodnost, .82 za savjesnost, .81 za neuroticizam i .83 za otvorenost.

Pouzdanosti (Cronbach-alpha) u ovom istraživanju iznose .78 za ekstraverziju, .74 za ugodnost, .79 za savjesnost, .80 za neuroticizam i .82 za otvorenost.

Upitnik percipirane kvalitete veze (Perceived Relationship Quality Components, Fletcher i sur., 2000) korišten je za mjerenje kvalitete veze. Sastoji se od šest čestica, a svaka čestica se odnosi na jednu komponentu veze - ljubav, strast, predanost, povjerenje, zadovoljstvo i intimnost. Primjer čestice: „Koliko je vaša veza strastvena?“. Ispitanici procjenjuju sadašnju vezu na svakoj čestici od 1 do 7. Pouzdanost kod muških ispitanika iznosi .89, a kod ženskih .86. Pouzdanosti u ovom istraživanju su .89 i za muškarce i žene.

Indeks zadovoljstva partnerom (Satisfaction Index, Simpson, 1987) korišten je za mjerenje zadovoljstva partnerom. Ovaj upitnik se sastoji od 11 čestica za procjenu zadovoljstva partnerom u različitim aspektima poput financijskih resursa, fizičke

privlačnosti, sposobnosti davanja emocionalne podrške, sposobnosti da partner bude nježan i da razumije, pouzdanosti, sličnosti stavova i vrijednosti, stabilnosti i ugodnosti osobnosti partnera, socijalnog statusa, sličnosti interesa, sposobnosti da partner bude blizak i intiman, seksualne privlačnosti,. Primjer čestice je: „Koliko ste zadovoljni fizičkom privlačnošću partnera?“. Ispitanici procjenjuju zadovoljstvo partnerom na svakoj čestici na skali Likertovog tipa od 7 stupnjeva, od 1 (vrlo nezadovoljan) do 7 (vrlo zadovoljan). Pouzdanost kod muških ispitanika iznosi .91, a kod ženskih .93. Pouzdanosti u ovom istraživanju su .89 kod muškaraca, .92 kod žena, a u ukupnom uzorku .91.

Skala bračne stabilnosti (Ćubela Adorić i Jurević, 2010) korištena je ispitivanje stabilnosti veze. Ova skala ispituje bračnu stabilnost kao značajku same veze koja odražava percipirano održavanje veze. Sastoji se od devet čestica koje procjenjuju različita mišljenja i vjerovanja o stabilnosti i održivosti vlastite bračne veze. Ispitanik procjenjuje stupanj svoga slaganja s pojedinim tvrdnjama na skali procjene od 7 stupnjeva (-3 = potpuno netočno, +3 = potpuno točno). Za potrebe ovog istraživanja skala prilagođena za parove koji su vezi. Npr. čestica „Ništa što se događa u našim odnosima ne dovodi u pitanje naš brak.“ je preoblikovana u česticu „Ništa što se događa u našim odnosima ne dovodi u pitanje našu vezu.“ Struktura skale je jednofaktorska. Viši ukupni rezultat označava veću bračnu stabilnost. U statističkoj obradi za potrebe ovog istraživanja bodovno je prilagođena od 1 (potpuno netočno) do 7 (potpuno točno). Pouzdanost na muškim ispitanicima iznosi .90, a na ženskim .91. Pouzdanosti ovom istraživanju su .70 za muškarce, .75 za žene i .73 u ukupnom uzorku.

U odnosu na prijašnja istraživanja, tri mjere zadovoljstva vezom (percipirana kvaliteta veze, zadovoljstvo partnerom, bračna stabilnost) spojene su u jednu standardiziranu mjeru. Zbog različitog raspona skala, ukupni rezultati na upitnicima (upitnik percipirane kvalitete veze, indeks zadovoljstva partnerom, skala bračne stabilnosti) standardizirani su i nakon faktorske analize objedinjeni u varijablu **ukupno zadovoljstvo vezom**.

3.3 Postupak istraživanja

Istraživanje se provodilo u domovima ispitanika. Ispitivač (tj. autor rada ili netko od njegovih pomoćnika) je najprije pročitao uputu na glas pred parom te objasnio kako se istraživanje provodi u svrhu diplomskog rada. Nakon čitanja upute par je dogovorom izabrao svoju šifru i svaki član para zapisao je tu šifru na predviđeno mjesto u svom setu upitnika. Parovi su rješavali skup upitnika u kojem su obuhvaćeni socio-demografski podaci, petofaktorski upitnik ličnosti, upitnik percipirane kvalitete veze, indeks zadovoljstva partnerom i skala bračne stabilnosti. Svaki član para rješavao je skup upitnika neovisno o drugom članu para. O nezavisnom rješavanju oba člana para brinuo se ispitivač. Vrijeme ispunjavanja skupa upitnika nije ograničeno, ali u prosjeku su ga ispitanici ispunjavali između 30 i 40 minuta. Ispunjene upitnike ispitanici su odlagali u priložene omotnice kako bi se osigurala povjerljivost i anonimnost podataka.

4. REZULTATI

S ciljem objedinjavanja triju mjera zadovoljstva vezom u jedan ukupni rezultat zadovoljstva vezom kod uparenih muškaraca i žena, kako bismo utvrdili faktorsku strukturu, provedena je faktorska analiza. U faktorskoj analizi korištena je metoda glavnih komponentata koja se provela na muškom i ženskom uzorku.

Faktorska analiza mjera pokazala je da se radi o samo jednom faktoru. Taj faktor kod muškaraca objašnjava 62.68% varijance zadovoljstva vezom (karakteristični korijen iznosi 2.22), a kod žena objašnjava 70.23% varijance zadovoljstva vezom (karakteristični korijen iznosi 2.37). Mjere zadovoljstva vezom (percipirana kvaliteta veze, zadovoljstvo partnerom, bračna stabilnost) imaju visoku zasićenost generalnim faktorom kod muškaraca i žena kojeg možemo nazvati „ukupno zadovoljstvo vezom“ i koji je nadalje korišten kao ishodna varijabla. Faktorska zasićenja kod muškaraca iznose: .91 (percipirana kvaliteta veze), .83 (zadovoljstvo partnerom) i .61 (bračna stabilnost), a kod žena: .94 (percipirana kvaliteta veze), .88 (zadovoljstvo partnerom) i .67 (bračna stabilnost).

S ciljem ispitivanja povezanosti između mjerenih varijabli, prije faktorske analize, izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Povezanost korištenih mjera s ukupnim zadovoljstvom vezom izračunata je nakon faktorske analize. Povezanosti (korelacije) rezultata uparenih muškaraca i žena prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. Korelacije korištenih mjera zadovoljstva vezom uparenih muškaraca i žena s ukupnim zadovoljstvom veze

M \ Ž	Percipirana kvaliteta veze	Zadovoljstvo partnerom	Bračna stabilnost	Ukupno zadovoljstvo vezom
Percipirana kvaliteta veze	.52**	.51**	.36**	.54**
Zadovoljstvo partnerom	.48**	.52**	.40**	.52**
Bračna stabilnost	.29**	.27**	.47**	.32**
Ukupno zadovoljstvo vezom	.53**	.54**	.42**	.56**

** p<.01

Korelacije između rezultata uparenih muškaraca i žena na pojedinim mjerama zadovoljstva vezom, kao i kod ukupnog zadovoljstva vezom, pozitivne su, umjereno visoke, statistički značajne i upućuju na sličnu procjenu zadovoljstva vezom.

Deskriptivna analiza provedena je u programu SPSS 20. U Tablici 2. prikazani su deskriptivni podaci i Cronbach's alpha koeficijenti pouzdanosti za mjerene varijable.

Tablica 2. Aritmetičke sredine i standardne devijacije čestica, minimalni i maksimalni rezultati i pouzdanosti izmjerenih varijabli u cjelokupnom uzorku i s obzirom na spol

Varijable	M	SD	Min.	Max.	Cronbach's alpha
Prediktori					
Ekstraverzija (UK)	3.62	0.61	1	5	0.78
Ekstraverzija (Ž)	3.59	0.63	1	5	0.80
Ekstraverzija (M)	3.64	0.59	1	5	0.76
Ugodnost (UK)	3.72	0.53	1	5	0.75
Ugodnost (Ž)	3.74	0.53	1	5	0.75
Ugodnost (M)	3.70	0.53	1	5	0.74
Neuroticizam (UK)	2.48	0.63	1	5	0.80
Neuroticizam (Ž)	2.62	0.63	1	5	0.79
Neuroticizam (M)	2.33	0.63	1	5	0.80
Otvorenost (UK)	3.57	0.61	1	5	0.82
Otvorenost (Ž)	3.65	0.61	1	5	0.83
Otvorenost (M)	3.49	0.60	1	5	0.81
Savjesnost (UK)	3.89	0.52	1	5	0.74
Savjesnost (Ž)	3.91	0.47	1	5	0.75
Savjesnost (M)	2.88	0.58	1	5	0.73
Kriteriji					
Percipirana kvaliteta veze (UK)	6.19	0.81	1	7	0.89
Percipirana kvaliteta veze (Ž)	6.16	0.84	1	7	0.89
Percipirana kvaliteta veze (M)	6.23	0.58	2	7	0.89
Zadovoljstvo partnerom (UK)	6.02	0.81	1	7	0.91
Zadovoljstvo partnerom (Ž)	5.92	0.87	1	7	0.92
Zadovoljstvo partnerom (M)	6.12	0.73	1	7	0.89
Bračna stabilnost (UK)	5.86	0.75	1	7	0.73
Bračna stabilnost (Ž)	5.79	0.79	1	7	0.75
Bračna stabilnost (M)	5.93	0.70	1	7	0.70
*Ukupno zadovoljstvo vezom (UK)	0	.95	-4.52	1.16	0.84
*Ukupno zadovoljstvo vezom (Ž)	0	.96	-3.64	1.16	0.85
*Ukupno zadovoljstvo vezom (M)	0	.94	-4.52	1.16	0.83

* = rezultati su prikazani u standardiziranim vrijednostima, M = muškarci, Ž = žene, UK = ukupni uzorak. U ukupnom zadovoljstvu vezom minimalni i maksimalni rezultat odnose se na ukupan rezultat.

4.1 Sličnost partnera u osobinama ličnosti

Sličnost partnera u osobinama ličnosti te kojim mehanizmima do nje dolazi ispitivala se pristupom usmjerenim na varijable. U tom pristupu ispituje se sličnost između partnera u jednoj ili više osobina. U ovom istraživanju radi se o pet osobina ličnosti.

Kako bi se ispitala povezanost između osobina ličnosti kod muškaraca i žena izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije. Rezultati su prikazani u Tablici 3.

Tablica 3. Pearsonov koeficijent korelacije između crta ličnosti uparenih žena i muškaraca

	Em	Um	Sm	Nm	Om
EŽ	.16*	-.01	.08	-.07	.15*
UŽ	.06	-.02	.04	.00	.10
SŽ	.05	.05	.03	.01	.04
NŽ	-.02	.04	-.07	.03	-.02
OŽ	.03	.01	.00	-.04	.18**

**p<.01 , *p<.05, EŽ = ekstraverzija kod žena, UŽ = ugodnost kod žena, SŽ = savjesnost kod žena, NŽ = neuroticizam kod žena, OŽ = otvorenost kod žena, Em = ekstraverzija kod muškaraca, Um = ugodnost kod muškaraca, Sm = savjesnost kod muškaraca, Nm = neuroticizam kod muškaraca, Om = otvorenost kod muškaraca.

U Tablici 3. može se vidjeti kako je dobivena statistički značajna niska pozitivna korelacija uparenih muškaraca i žena u crtama ekstraverzije ($r=.16$, $p<.05$) i otvorenosti ($r=.18$, $p<.01$).

Rezultati ukazuju kako su upareni muškarci i žene skloniji slično izvještavati o svom stupnju ekstraverzije i otvorenosti. U drugim crtama ličnosti značajne povezanosti nema. Prema ovim rezultatima možemo zaključiti kako postoji pozitivno asortativno uparivanje prema sličnosti u nekim osobinama ličnosti. Muškarci i žene koji su u vezi sličniji su u ekstraverziji i otvorenosti nego što bi bili ako bi ih uparivali po slučaju.

U svrhu ispitivanja kojim mehanizmom dolazi do sličnosti (tj. ispitivanja inicijalnog uparivanja nasuprot konvergenciji) korištene su parcijalne korelacije u kojima je isključena duljina trajanja veze. Dobivena je statistički značajna pozitivna korelacija između uparenih žena i muškaraca u ekstraverziji ($r=.16$, $p<.05$) i

otvorenosti ($r=.18$, $p<.01$) kad se isključi efekt duljine veze. Isključivanjem efekta duljine trajanja veze nije se smanjila korelacija između muškaraca i žena u navedenim osobinama ličnosti. Ovi rezultati potvrđuju inicijalno uparivanje, a ne konvergenciju. Dakle, partneri su već na početku veze sličniji u gore navedenim osobinama ličnosti i vremenom ne postaju sličniji nego što su bili na početku.

U svrhu ispitivanja asortativnog uparivanja nastojalo se utvrditi i postoji li prisutnost socijalne homogamije ili je prisutno aktivno uparivanje. Kako bi se ispitalo koji mehanizam je prisutan kod uparivanja u osobinama ličnosti isključeni su efekti dobi uparenih žena i muškaraca, efekti njihovog obrazovanja te interakcija njihove dobi i obrazovanja. Prema Watson i sur. (2004) za kontrolu efekata socijalne homogamije potrebno je isključiti efekte navedenih demografskih varijabli.

Nakon isključenja efekata dobi i obrazovanja i dalje postoji statistički značajna niska pozitivna korelacija između uparenih žena i muškaraca na dimenziji ekstraverzije ($r=.15$, $p<.05$) i otvorenosti ($r=.18$, $p<.05$). Korelacije se nisu značajno promijenile u odnosu na rezultate u kojima su efekti dobi i obrazovanja uključeni. Ovi rezultati sugeriraju kako se partneri značajno više uparuju aktivnim uparivanjem, nego putem socijalne homogamije. Prema ovim nalazima do uparivanja prema osobinama ličnosti ne dolazi zbog sličnosti u dobi, obrazovanju i socijalnoj pozadini, već se muškarci i žene aktivno uparuju prema sličnosti u ekstraverziji i otvorenosti.

4.2. Efekti sličnosti u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom

Kako bi se moglo utvrditi ima li sličnost tj. (ne)usklađenost u osobinama ličnosti uparenih muškaraca i žena efekta na različite aspekte zadovoljstva vezom, najprije je za računanje smjera razlika u osobinama ličnosti između partnera korišten postupak koji su predložili Fleenor, McCauley i Brutus (1996). Rezultati koje ispitanici postižu na varijablama osobina ličnosti su standardizirane, a zatim su oduzimani rezultati u svakoj pojedinoj osobini ličnosti kod muškaraca od rezultata u svakoj pojedinoj osobini ličnosti kod žena. Kad jedan od partnera postiže do pola standardne devijacije veći ili manji rezultat u pojedinoj osobini ličnosti od drugog partnera tada partnere smatramo jednakima. Oni parovi između kojih je razlika u standardnoj devijaciji veća od 0.5 SD smatrani su nesukladnim. Kada je razlika pozitivna - žene postižu više rezultate na pojedinoj osobini ličnosti od muškaraca (tj. ta osobina ličnosti je više izražena kod žena). Kada je razlika negativna - muškarci postižu više rezultate na

pojedinin osobinama ličnosti od žena (tj. ta osobina ličnosti je više izražena kod muškaraca). Dobiveni rezultati govore o postotku (ne)usklađenosti parova prema osobinama ličnosti. Rezultati su prikazani u Tablici 4.

Tablica 4. Postotak (ne)usklađenosti parova prema osobinama ličnosti

	Viši rezultat kod žena	Usklađeni rezultat kod oboje	Viši rezultat kod muškaraca
Ekstraverzija	36.7%	26%	37.2%
Ugodnost	35.8%	26%	38.1%
Savjesnost	35.3%	29.3%	35.3%
Neuroticizam	35.8%	29.8%	34.4%
Otvorenost	33%	34%	33%

Nesukladnost u ekstraverziji dobivena je u 73.9% parova, nesukladnost u ugodnosti u 73.9% parova, nesukladnost u savjesnosti u 70.6% parova, nesukladnost u neuroticizmu kod 70.2% parova, a nesukladnost u otvorenosti u 66% parova. Postoci nesukladnosti u osobinama ličnosti dovoljno su veliki za ispitivanje odnosa između stupnja i smjera (ne)usklađenosti između tih osobina ličnosti i zadovoljstva vezom.

Ukupno je provedeno deset polinomnih regresijskih analiza. Prediktorske varijable bile su sličnosti u osobinama ličnosti kod uparenih muškaraca i žena, a kriterijska varijabla bila je zadovoljstvo vezom. Za izračunavanje parametara odzivne površine ($a_1 - a_4$) korišteni su regresijski koeficijenti dobiveni polinomnom regresijskom analizom. Prikazani su rezultati samo onih analiza kod kojih je značajan R^2 i neki od parametara odzivne površine. Rezultati polinomnih regresijskih analiza kojima su ispitani odnosi između (ne)usklađenosti izraženosti osobina ličnosti prikazani su u Tablicama 5, 6, 7. te na slikama 1, 2, 3.

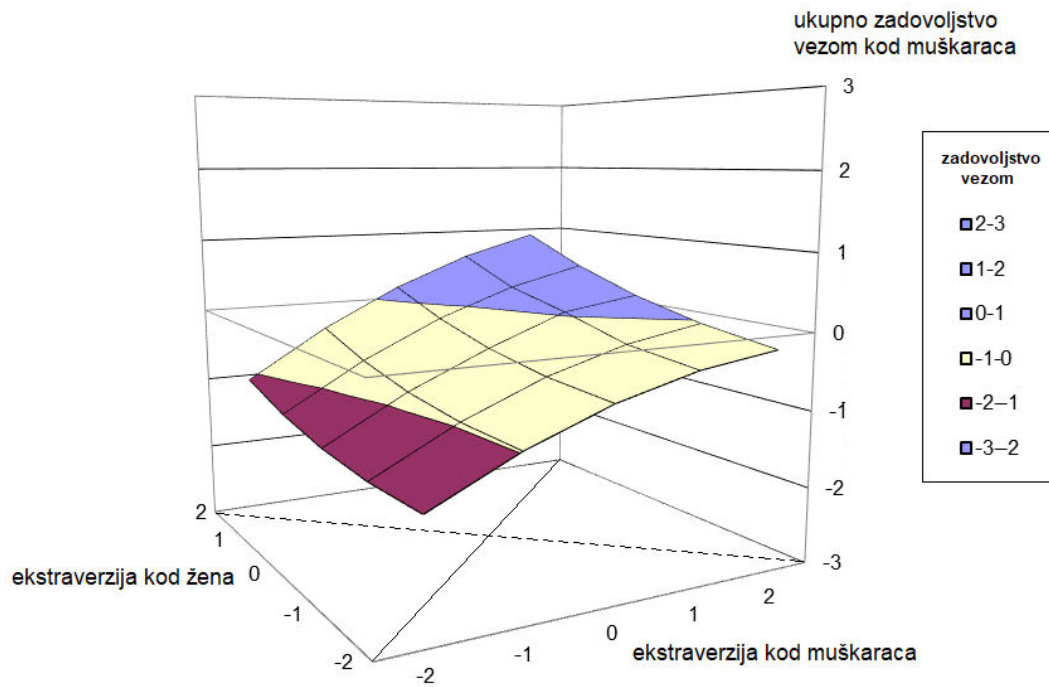
Tablica 5. Rezultati polinomnih regresijskih analiza za sličnost para u ekstraverziji i zadovoljstvo vezom kod muškaraca

	Zadovoljstvo vezom
	b (SE)
Konstanta	-.38
žene (b1)	.19 (.20)
muškaraci (b2)	.42 (.20)
žene ² (b3)	.04 (.14)
žene*muškarci (b4)	.04 (.19)
muškarci ² (b5)	-.06 (.13)
R²	.10**
Linija usklađenosti	
Nagib (a1)	.60 (.31)*
Zakrivljenost (a2)	.02 (.23)
Linija neusklađenost	
Nagib (a3)	-.23 (.25)
Zakrivljenost (a4)	-.06 (.27)

SE = standardna pogreška; *p=.05; **p>.01

Za zadovoljstvo vezom kod muškaraca značajan parametar odzivne površine je a1. Zadovoljstvo vezom kod muškaraca je veće kada postoji usklađenost ekstraverzije muškarca i žene i to na višim razinama (Slika 1.)

Slika 1. Efekti (ne)usklađenosti ekstraverzije kod uparenih žena i muškaraca na zadovoljstvo vezom kod muškaraca

ravna linija – linija usklađenosti; isprekidana linija – linija neusklađenosti

Rezultati polinomnih regresijskih analiza za otvorenost i zadovoljstvo vezom kod muškaraca prikazani su u Tablici 6.

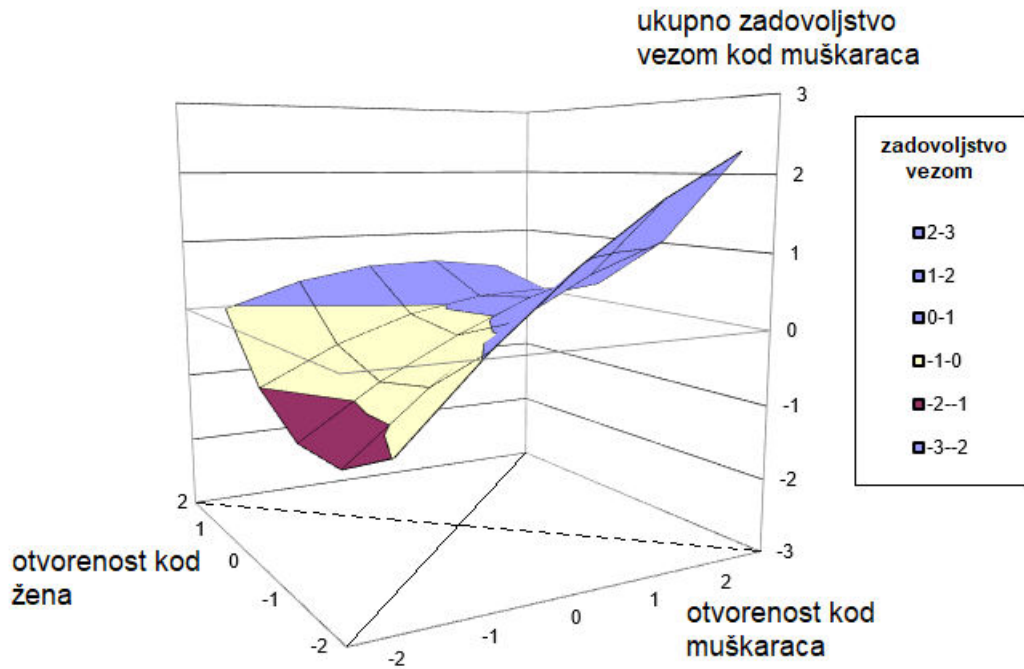
Tablica 6. Rezultati polinomnih regresijskih analiza za otvorenost i zadovoljstvo vezom kod muškaraca

	Zadovoljstvo vezom b (SE)
Konstanta	-.23
žene (b1)	.12 (.19)
muškaraci (b2)	.46 (.17)
žene ² (b3)	.24 (.13)
žene*muškarci (b4)	-.18 (.18)
muškarci ² (b5)	-.08 (.12)
R²	.06*
Linija usklađenosti	
Nagib (a1)	.35 (.27)
Zakrivljenost (a2)	-.02 (.21)
Linija neusklađenost	
Nagib (a3)	-.58 (.24)*
Zakrivljenost (a4)	.34 (.25)

SE = standardna pogreška; *p<.05;

Za zadovoljstvo vezom kod muškaraca značajan parametar odzivne površine je a3. Njegov negativni predznak pokazuje da je razina zadovoljstva vezom kod muškaraca veća kada je neusklađenost takva da je otvorenost muškarca veća nego otvorenost žene (Slika 2).

Slika 2. Efekti (ne)usklađenosti otvorenosti kod uparenih žena i muškaraca na zadovoljstvo vezom kod muškaraca

ravna linija – linija usklađenosti; isprekidana linija – linija neusklađenosti

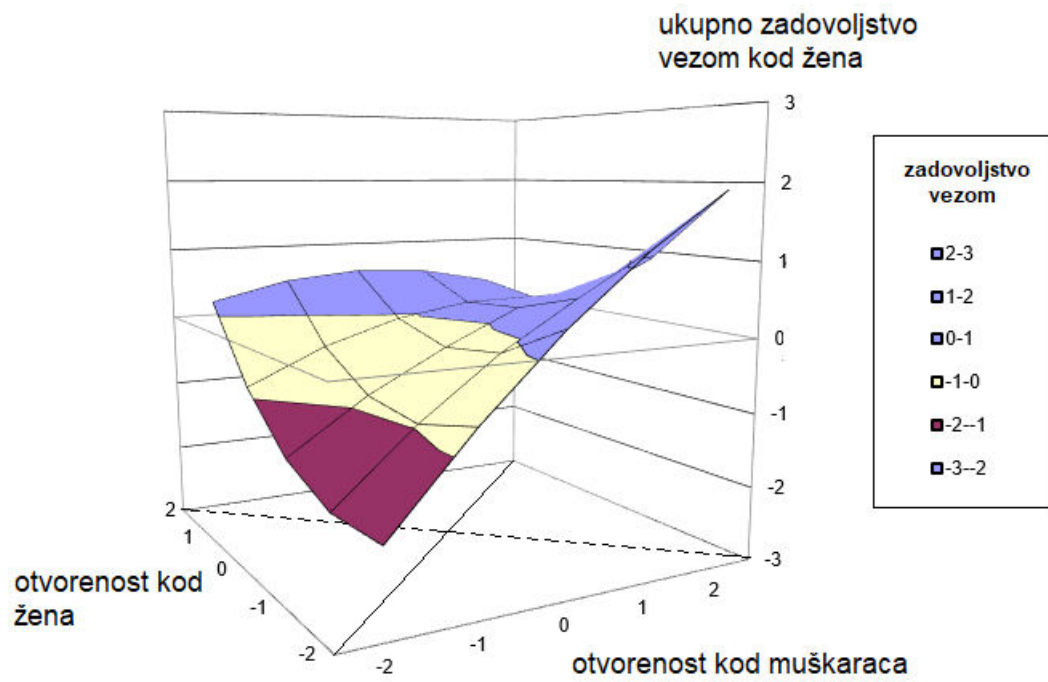
Tablica 7. Rezultati polinomnih regresijskih analiza za otvorenost i zadovoljstvo vezom kod žena

	Zadovoljstvo vezom b (SE)
Konstanta	-.29
žene (b1)	.06 (.19)
muškarci (b2)	.49 (.18)
žene ² (b3)	.18 (.14)
žene*muškarci (b4)	-.23 (.19)
muškarci ² (b5)	-.08 (.12)
R²	.06*
Linija usklađenosti	
Nagib (a1)	.54 (.28)*
Zakrivljenost (a2)	-.13 (.21)
Linija neusklađenost	
Nagib (a3)	-.43 (.24)
Zakrivljenost (a4)	.34 (.26)

SE = standardna pogreška; *p=.05;

Za zadovoljstvo vezom kod žena značajan parametar odzivne površine je a1. Zadovoljstvo vezom kod žena je veće kada postoji usklađenost otvorenosti muškarca i žene i to na višim razinama (Slika 3.)

Slika 3. Efekti (ne)usklađenosti otvorenosti kod uparenih žena i muškaraca na zadovoljstvo vezom kod žena

ravna linija – linija usklađenosti; isprekidana linija – linija neusklađenosti

5. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoji li pozitivno asortativno uparivanje partnera prema osobinama ličnosti, kojim mehanizmima dolazi do uparivanja po sličnosti (tj. jesu li partneri inicijalno slični ili postaju sličniji s vremenom provedenim u vezi) te uparuju li se aktivno tražeći slične partnere ili s obzirom na sličnu socijalnu pozadinu. Također, nastojalo se odgovoriti na pitanje kakav efekt ima sličnost partnera u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom.

5.1. Sličnost partnera u osobinama ličnosti

U skladu s hipotezom, u ovom istraživanju pronađeno je nisko, ali značajno pozitivno asortativno uparivanje u osobinama ličnosti ekstraverzije i otvorenosti. Pozitivno asortativno uparivanje govori o tome kako su partneri slični u osobinama ličnosti tj. o podjednako izraženosti osobina ličnosti kod oba partnera. Rezultati ovog istraživanja potvrdili su nalaze prijašnjih istraživanja koja su pokazala da postoji sličnost partnera u osobinama ličnosti, ali je ona najčešće niska ili nikakva (Botwin i sur., 1997; Watson i sur., 2004; Luo i Klohnen, 2005; Spotts i sur., 2005). Luo i Klohnen (2005) objašnjavaju ovu sličnost navodeći kako ne postoji jasan razlog zbog kojeg bi sličnost u crtama koje nisu poželjne smatrali psihološki potkrepljujućom, niti traženom kod partnera. Prema nalazima meta-analize Luo (2017) asortativno uparivanje prema sličnosti u osobinama ličnosti može biti potkrepljujuće, pojačavati samoverifikaciju, a isto tako i omogućiti bolje razumijevanje drugog člana para što može dovesti i do većeg stupnja slaganja i bliskosti. Manja mjera sličnosti u osobinama ličnosti može biti objašnjena odabirom partnera prema vidljivosti karakteristika. Osobine ličnosti nisu toliko vidljive u usporedbi s ostalim demografskim varijablama (npr. dob) ili stavovima te nije jednostavno pronaći potencijalnog partnera s inicijalnom sličnim osobinama ličnosti (Luo i Klohnen, 2005).

Sličnost partnera u otvorenosti pronađena je u ranijim istraživanjima (Watson i sur., 2004). Značajnu sličnost u ekstraverziji također možemo smatrati rezultatom koji je na tragu ranijih istraživanja jer je u nekim istraživanjima ipak dobiven umjeren stupanj pozitivnog uparivanja prema ekstraverziji (npr. Bleske-Reчек i sur., 2009)

dok je u drugim istraživanjima dobiven niski stupanj negativnog uparivanja za ovu crtu (npr. Watson i sur., 2004; Luo i Klohnen, 2005). Sličnost u osobinama ličnosti može utjecati i na pojavu sličnih potreba (npr. ekstrovertiranije osobe vole biti u društvu, otvorene osobe vole nova iskustva) izbor sličnih aktivnosti i odlaske na slična mjesta što povećava vjerojatnost upoznavanja osoba sa sličnim osobinama.

U ovom istraživanju pokazalo se kako su partneri inicijalno slični (od početka veze) u navedenim osobinama ličnosti. Kad se kontrolirala duljina trajanja veze nije pronađena značajna razlika u sličnosti prema osobinama ličnosti, što isključuje pojavu konvergencije. Kad je isključen efekt dobi i obrazovanja koeficijent korelacije između osobina ličnosti partnera nije se značajno promijenio. To sugerira kako se sličnost u osobinama ličnosti između partnera ne mijenja s duljinom vremena kojeg su proveli u vezi/braku. Ovaj nalaz u skladu je s navedenim rezultatima inicijalnog uparivanja nasuprot konvergencije (Feng i Baker, 1994; Watson i sur., 2004). Nalazi se nastavljaju na tvrdnju Gonzage i sur. (2010) koji govore kako je za sličnost partnera zaslužno pozitivno uparivanje te prema tome zaključuju kako se „korijeni“ uspješnog odnosa postavljaju prije nego što su se partneri uparili. Sličnost koja se pronalazi kod dugogodišnjih partnera ne mora odražavati konvergenciju, već može odražavati osipanje. U slučaju da parovi koji nemaju zajedničkih osobina češće prekidaju vezu/brak, moglo bi se pojaviti značajno više parova sa sličnim osobinama koji ostaju zajedno.

Rezultati potvrđuju aktivno uparivanje nasuprot socijalnoj homogamiji. Uparivanje partnera prema osobinama ličnosti nije povezano s dobi, obrazovanjem i interakcijom tih dviju varijabli. Ovi rezultati idu u prilog rezultatima ranijih istraživanja (Watson i sur., 2004) koja govore kako partneri aktivno traže osobe koje su im slične prema osobinama ličnosti. Luo i Klohnen (2005) također zastupaju veću vjerojatnost aktivnog uparivanja govoreći kako sličnost u osobinama ličnost nije rezultat iste socijalne pozadine jer čak i kod ljudi koji imaju istu socijalnu pozadinu možemo naći mnoge razlike. Prema Watson i sur. (2004) pojedinci aktivno biraju partnere najčešće prema onim karakteristikama koje mogu vidjeti na potencijalnim partnerima, a osobine ličnosti mogu biti vrlo vidljive kroz ponašanje i interese potencijalnog partnera.

Asortativno uparivanje kao strategija odabira partnera pruža dvije evolucijske prednosti. Prije svega, povećava omjer dobitaka i gubitaka u partnerskom odnosu, a svaki roditelj može dati više od 50% genetskog materijala svojim potomcima (Thiessen, Young i Delgado, 1997; Luo, 2017). Prema Luo (2017) alternativni mehanizam asortativnog uparivanja jest biranje partnera na tržištu (eng. *mating market operation*) gdje muškarci i žene biraju partnere prema odgovarajućim osobinama, pri čemu žrtvuju druge poželjne osobine. Na primjer, muškarac visokog socioekonomskog statusa (SES) koristi svoj status kako bi stupio u vezu s fizički privlačnom ženom koja traži njegove resurse (Luo, 2017). U ovom slučaju važno je definirati apsolutnu razinu privlačnosti, tj. karakteristike koje su privlačne svima i relativnu razinu privlačnosti, tj. karakteristike koje su samo nekima privlačne, a nekima nisu. Mehanizam biranja partnera na tržištu obično se javlja u kontekstu apsolutne razine privlačnosti, odnosno kod karakteristika koje su privlačne svima kako što su SES ili inteligencija. Kod karakteristika koje pokazuju relativnu razinu privlačnosti (npr. osobine ličnosti) češće je prisutno aktivno uparivanje (Luo, 2017).

5.2. Efekti sličnosti u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom

U ovom istraživanju glavni cilj bio je utvrditi efekte (ne)usklađenosti u osobinama ličnosti na ukupno zadovoljstvo vezom (koje je izračunato objedinjavanjem rezultata skale bračne stabilnosti, indeksa zadovoljstva partnerom i percipirane kvalitete veze).

Kako bi se odgovorilo na pitanje postoji li efekt sličnosti (usklađenosti) u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom provedeno je deset polinomnih regresijskih analiza u kojima se nastojalo provjeriti efekte sličnosti (usklađenosti) osobina ličnosti na zadovoljstvo vezom kod muškog i ženskog člana para. Osim polinomnih regresijskih analiza korištena je i metoda odzivnih površina u kojoj su parametri dobiveni na temelju regresijskih koeficijenata iz polinomne regresijske analize.

Rezultati su djelomično potvrdili postavljenu hipotezu. Sličnost (usklađenost) u višoj izraženosti ekstraverzije kod oba partnera pozitivno je povezana sa zadovoljstvom vezom kod muškaraca; sličnost (usklađenost) para u višoj izraženosti otvorenosti pozitivno je povezana sa zadovoljstvom vezom kod žena; dok je neusklađenost para u otvorenosti, tj. kad je otvorenost muškarca izraženija nego otvorenost žena, pozitivno povezana sa zadovoljstvom vezom kod muškaraca.

Drugim riječima, to znači da su muškarci zadovoljniji u vezi kada i muškarac i žena u paru imaju izraženiju i usklađeniju ekstraverziju ili kad su oni otvoreniji od žena. Žene su zadovoljnije vezom kada i muškarac i žena u paru imaju izraženiju i usklađeniju otvorenost.

Također, ovi rezultati idu u prilog prethodno navedenim istraživanjima koja govore o tome kako sličnost (tj. usklađenost) u osobinama ličnosti može igrati važnu ulogu u zadovoljstvu vezom (npr. Watson i sur., 2004; Malouf i sur., 2010). Partneri koji su usklađeni po (višoj) otvorenosti mogu lakše saslušati i razumijeti stajališta drugog člana para (Botwin i sur., 1997; Bouchard i sur., 1999), što smanjuje vjerojatnost od razmirica i time doprinosi većem zadovoljstvu vezom. Za (ne)usklađenost u neuroticizmu nije pronađen nikakav značajan efekt na zadovoljstvo vezom. Također, neusklađenost u otvorenosti, tj. kada je otvorenost izraženija kod muškarca i njezin efekt na veće zadovoljstvo vezom kod muškarca možemo promatrati kroz navedeni scenarij. Efekt sličnosti u izraženijoj ekstraverziji na veće zadovoljstvo vezom kod muškaraca može se također tumačiti u smjeru komuniciranja vlastitog stajališta drugom članu para te višoj potrebi oba partnera za druženjem. Arranz Becker (2013) govori o je malenom, ali značajnom pozitivnom efektu sličnosti tj. usklađenosti u osobinama ličnosti na zadovoljstvo vezom kod uparenih žena i muškaraca. Sličnost partnera u osobinama ličnosti pokazala je značajnu pozitivnu povezanost sa zadovoljstvom vezom. Najčešće se radi o sličnosti u otvorenosti, savjesnosti i ugodnosti dok je sličnost u neuroticizmu povezana s nezadovoljstvom u vezi, a za ekstraverziju nalazi nisu jednoznačni (Botwin i sur., 1997; Luo i Klohn, 2005; Gonzaga i sur., 2010; Malouff i sur., 2010). Malouff i sur. (2010) navode kako sličnost partnera u ekstraverziji može biti značajan prediktor zadovoljstva vezom. Botwin i sur. (1997) govore kako su muškarci čije su žene visoko savjesne značajno zadovoljniji u braku. Također, žene čiji su muškarci visoko savjesni značajno su zadovoljnije u braku. Partneri koji su usklađeni u izraženoj otvorenosti zadovoljniji su. Bračno zadovoljstvo oba partnera povezano je s visokom ugodnosti, niskim neuroticizmom i visokom otvorenosti (Botwin i sur., 1997). Osim što može utjecati na razumijevanja emocionalnih stanja drugog partnera, sličnost može utjecati i na slične reakcije partnera na događaje u okolini, i jačati međusobno potvrđivanje.

5.3. Doprinosi istraživanja

U odnosu na prijašnja istraživanja, tri mjere zadovoljstva vezom (percipirana kvaliteta veze, zadovoljstvo partnerom, bračna stabilnost) spojene su u jednu standardiziranu mjeru ukupnog zadovoljstva vezom.

Razumijevanje procesa selekcije partnera i osobina koje su povezane sa zadovoljstvom vezom može pomoći u smanjivanju stope razvoda i neuspjelih partnerskih odnosa. U vremenu brzih promjena i digitalizacije, u kojem ljudi teško nalaze trenutke za druženje, javlja se potreba za brzim donošenjem odluka kako u poslovnom tako i u privatnom životu. Zbog toga mnogi koriste mogućnosti upoznavanja potencijalnih partnera preko interneta (najčešće društvenih mreža).

Dobiveni rezultati idu u prilog postojećoj literaturi koja govori o asortativnom uparivanju prema određenim osobinama ličnosti, a mogu doprinijeti i spoznajama u zadovoljstvu vezom i kod mlađih i kod starijih parova. Nastojeći predvidjeti koje su varijable značajno povezane sa zadovoljstvom vezom može se pomoći muškarcima i ženama prilikom odabira partnera putem online mreža za upoznavanje. Razilaženje partnera može biti veoma stresan događaj koji donosi velike gubitke jednoj i drugoj strani. Razumijevanje varijabli uz pomoć kojih se može predvidjeti vjerojatnost (ne)sretne veze/braka moglo bi pomoći u izbjegavanju uparivanja partnera koji imaju neprikladne osobine za sretan odnos. To ide u prilog selekciji prema važnim osobinama i prije stupanja u vezu. Na taj način mogla bi se smanjiti količina vremena koju partner provede u nesretnoj vezi. Rezultati ovog istraživanja mogu se primijeniti u stvaranju softverskih rješenja koja, prema rezultatima upitnika, mogu izračunati usklađenost crta ličnosti i predvidjeti zadovoljstvo vezom kod potencijalnih (još neuparenih) partnera.

5.4. Ograničenja i prijedlozi za buduća istraživanja

Rezultati ovog istraživanja dobiveni su putem upitnika samoprocjene. Upitnici samoprocjene mogu utjecati na davanje socijalno poželjnih odgovora (poput „uljepšavanja“ rezultata procjene u mjerama zadovoljstva vezom) i različito tumačenje pitanja i rezultata na skali (neki ispitanici mogu biti skloni više zaokruživati krajnje vrijednosti, poput 1 ili 5, dok drugi mogu biti skloni više

zaokruživati srednje vrijednosti, poput 2, 3 ili 4). Osobine ličnosti nisu toliko vidljive poput npr. dobi pa ih je stoga i puno teže mjeriti.

Istraživanja na temu asortativnog uparivanja općenito nailaze na prepreke zbog vrlo kompliciranog načina ispitivanja sličnosti partnera prije nego što su stupili u vezu. Ispitivanje sličnosti u ličnosti parova koji su vezi ili braku prije nego što su se partneri prvi put susreli nije moguće provoditi.

U budućim istraživanjima osim samoprocjena osobina ličnosti mogle bi se uvrstiti i procjene od strane partnera kako bi vidjeli hoće li rezultati i dalje biti isti ili će odstupati. Kod ispitivanja konvergencije, ukoliko postoji dovoljno resursa, moglo bi se provesti longitudinalno istraživanje.

6. ZAKLJUČAK

Dobiveni rezultati djelomično su potvrdili postavljene hipoteze. Potvrđena je hipoteza o pozitivnom asortativnom uparivanju prema osobinama ekstraverzije i otvorenosti. Partneri se više uparuju putem inicijalnog uparivanja nego prema konvergenciji. To govori o sličnosti partnera u navedenim osobinama ličnosti već na početku veze te kako njihova sličnost ne raste s duljinom vremena provedenog u vezi. U ispitanom uzorku potvrđeno je aktivno uparivanje (nasuprot socijalnoj homogamiji). Muškarci i žene aktivno traže slične partnere i ne uparuju se na temelju zajedničke socijalne pozadine.

Sličnost partnera u osobinama ličnosti ima efekte na zadovoljstvo vezom. Sličnost (usklađenost) partnera u izraženijoj ekstraverziji pozitivno je povezana sa zadovoljstvom vezom kod muškaraca; sličnost (usklađenost) partnera u izraženijoj otvorenosti pozitivno je povezana sa zadovoljstvom vezom kod žena; dok je neusklađenost u otvorenosti, kad je otvorenost muškarca veća nego otvorenost žena, pozitivno povezana sa zadovoljstvom vezom kod muškaraca.

Rezultati ovog istraživanja mogu se iskoristiti kao pomoć prilikom predviđanja varijabla koje utječu na zadovoljstvo vezom. U budućim istraživanjima mogu se uvesti još neke dodatne varijable (poput stavova) te metodološka poboljšanja koja bi dodatno umanjila nedostatke nastale samoprocjenom.

7. LITERATURA

Aluja, A., Barrio, V. D. i Garcia, L. F. (2007). Personality, social values, and marital satisfaction as predictors of partners' rearing styles. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 7, 725-737.

Aronson, E., Wilson, T.D. i Akert, R.M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.

Arranz Becker, O. (2013). Effects of similarity of life goals, values, and personality on relationship satisfaction and stability: Findings from a two-wave panel study. *Personal Relationships*, 20, 443-461.

Bleske-Rechek, A., Remiker, M.W. i Baker, J.P. (2009). Similar From the Start: Assortment in Young Adult Dating Couples and Its Link to Relationship Stability Over Time. *Individual Differences Research*, 7, 142-158.

Botwin, M. D., Buss, D. M. i Schackelford, T. K. (1997). Personality and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65, 107-136.

Bouchard, T. J. i McGue, M. (2003). Genetic and environmental influences on human psychological differences. *Journal of Neurobiology*, 54, 4-45.

Buss, D. M. (1984). Marital assortment for personality dispositions: assessment with three different data sources. *Behavior Genetics*, 14, 111-123.

Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1-49.

Canary, D. J. i Dainton, M. (2006). Maintaining relationships. U A. L. Vangelisti i D. Perlman (Ur.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (str. 727-743). Cambridge University Press.

- Caughlin J. P., Huston T. L. i Houts R. M. (2000). How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety, interpersonal negativity, and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 326–336.
- Čudina Obradović, V. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Ćubela Adorić, V. i Jurević, J. (2010). Skala bračne stabilnosti. U I. Tucak Junaković, V. Ćubela Adorić, A. Proroković i Z. Penezić (Ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika, Sv. 5* (str. 17-22). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Decuyper, M., De Bolle, M. i De Fruyt, F. B. (2012). Personality similarity, perceptual accuracy, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Personal Relationship* 19, 128-145.
- Donnellan, M. B., Conger, R. D. i Bryant, C. M. (2004). The big five and enduring marriages. *Journal of Research in Personality*, 38, 418–504.
- Edwards, J.R. (2007). Polynominal regression and response surface methodology. U: C.Ostroff, T.A. Judge (ur.), *Perspectives on organizational fit* (str. 361-372). San Francisco: Jossey-Bass.
- Escorial, S., Martín-Buro, C. (2012). The role of personality and intelligence in assortative mating. *The Spanish Journal of Psychology*, 15, 680-687
- Feng, D., i Baker, L. (1994). Spouse similarity in attitudes, personality, and psychological well-being. *Behavior Genetics*, 24, 357–364.
- Fernandes, C. i Rosa, A. (2001). A study on non-random mating and varying population size in genetic algorithms using a royal road function. *Evolutionary Computation*, 2001, 60-66.
- Fleenor, J. W., McCauley, C. D. i Brutus, S. (1996). Self-other rating agreement and leader effectiveness. *The Leadership Quarterly*, 7, 487-506.

Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A. i Thomas, G. (2000). The measurement of perceived relationship quality components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 340-354.

Gattis, K. S., Berns, S., Simpson, L. E. i Christensen, A. (2004). Birds of a feather or strange birds? Ties among personality dimensions, similarity, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18, 564–574.

Gangestad, S. W. i Simpson, J. A. (2000). The evolution of human mating: Trade-offs and strategic pluralism. *Behavioral and Brain Sciences*, 23, 573-587.

Gonzaga, G. C., Carter, S. i Buckwalter, G. J. (2010). Assortative mating, convergence, and satisfaction in married couples. *Personal Relationships*, 17, 634–644.

Gottman J. M. i Levenson R. W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution: behavior, physiology, and health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 221-233.

Gottman, J. M. (1993). A theory of marital dissolution and stability. *Journal of Family Psychology*, 7, 57–75.

Graham, J.M., Diebels, K.J. i Barnow, Z.B. (2011). The Reliability of Relationship Satisfaction: A Reliability Generalization Meta-Analysis. *Journal of Family Psychology*, 25, 39-48.

Hatch, L. R. i Bulcroft, K. (2004). Does long-term marriage bring less frequent disagreements? Five explanatory frameworks. *Journal of Family Issues*, 25, 465–495.

Heller, D., Watson, D. i Iles, R. (2004). The role of person versus situation in life satisfaction: A critical examination. *Psychological Bulletin*, 130, 574–600.

Humbad, M. N., Donnellan, M. B., Iacono, W. G., McGue, M. i Burt, S. A. (2010). Is spousal similarity for personality a matter of convergence or selection? *Personal*

Relationships, 49, 827-830.

Kardum, I., Hudek-Knežević, J., Schmitt, D.P. i Covic, M. (2016). Assortative mating for dark triad: Evidence of positive, initial, and active assortment. *Personal Relationships*, 24, 75-83.

Karney, B. R. i Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3–34.

Krueger, R. F., Moffitt, T. E., Caspi, A., Bleske, A. i Silva, P. A. (1998). Assortative mating for antisocial behavior: Developmental and methodological implications. *Behavior Genetics*, 28, 173-186.

Lavee, Y. i Olson, D. H. (1993). Seven types of marriage: Empirical typology based on ENRICH. *Journal of Marital and Family Therapy*, 19, 325–340.

Luo, S. i Klohnen, E. C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 304–326.

Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass*, 11, 1-14.

Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N. i Rooke, S. E. (2010). The Five-Factor Model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44 , 124–127.

Mayr E. (1970): Populations, species, and evolution – An abridgment of *Animal species and evolution*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England.

Preuzeto 28. listopada 2017. sa:

<https://books.google.hr/books?id=STEXkujeBnsCiprintsec=frontcoverihl=hr#v=onepageiqif=false>

McCrae, R. R. i Costa, P. T. (1999). A five-factor theory of personality. *Handbook of personality: Theory and research*, 139–153.

Moen, P., Kim, J. E. i Hofmeister, H. (2001). Couples' work/retirement transitions, gender, and marital equality. *Social Psychology Quarterly*, 64, 55–71.

Murray, S. L., Holmes, J. G. i Griffin, D. W. (1996). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 79–98.

Myers, S. M. (2006). Religious homogamy and marital quality: historical and generational patterns, 1980–1997. *Journal of Marriage and Family*, 68, 292–304.

Nagoshi, C. T. i Johnson, R. C. (1994). Phenotypic assortment versus social homogamy for personality, education, attitudes, and language use. *Personality and Individual Differences*, 17(6), 755-761.

Ozer, D. J. i Benet-Martinez, V. (2006). Personality and the prediction of consequential outcomes. *Annual Review of Psychology*, 57, 401–421.

Rammstedt, B. i Schupp, J. (2008). Only the congruent survive—Personality similarity in couples. *Personality and Individual Differences*, 45, 533–535.

Reynolds, C. R., Baker, L. A. i Pedersen, N. L. (2000). Multivariate models of mixed assortment: Phenotypic assortment and social homogamy for education and fluid ability. *Behavior Genetics*, 30, 455–476.

Robins, R. W., Caspi, A. i Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 251–259.

Rusbult C. E. I Buunk B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 175–204.

- Schmitt, D. P. (2002). Personality, attachment and sexuality related to dating relationship outcomes: Contrasting three perspectives on personal attribute interaction. *British Journal of Social Psychology*, *41*, 589–610.
- Schwartz, C. R. (2013) Trends and Variation in Assortative Mating: Causes and Consequences. *Annual Review of Sociology*, *39* (23), 1–20.
- Simpson, J. A. (1987). The dissolution of romantic relationships: Factors involved in relationship stability and emotional distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, *53*, 683-692.
- Shaver, P. R. i Brennan, K. A. (1992). Attachment style and the big five personality traits: Their connection with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *18*, 536–545.
- Shiota, M. N. i Levenson, R. W. (2007). birds of a feather don't always fly farthest: similarity in big five personality predicts more negative marital satisfaction trajectories in long-term marriages. *Psychology and Aging*, *22*, 666-675.
- Thiessen, D., Young, R.K. i Delgado, M. (1997). Social pressures for assortative mating. *Personality and Individual Differences*, *22*, 157–164.
- Tognetti, A., Berticat, C., Raymond, M. i Faurie, C. (2014). Assortative mating based on cooperativeness and generosity. *Journal of Evolutionary Biology*. *27*, 975–981.
- Verbakel, E. i Kalmijn, M. (2014). Assortative mating among Dutch married and cohabiting same-sex and different-sex couples. *Journal of Marriage and Family*, *76*, 1–12.
- Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Nus Sims, E., Haig, J. i Berry, D. S. (2004). Match makers and deal breakers: Analyses of assortative mating in newlywed couples. *Journal of Personality*, *72*, 1029–1068.